

Tento dokument vznikl v rámci projektu Komunitní plán rozvoje sociálních služeb města Kolína na období 2015–2019, reg. č. CZ.1.04/3.1.03/97.00057, který je podpořen z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Analýza potřeb zaměřená na problém bezdomovectví

Autor: Mgr. Jakub Marek ve spolupráci se členy realizačního týmu a partnerem projektu Centrem pro komunitní práci střední Čechy

Datum: březen 2014

**OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST**

**PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST**
www.esfcr.cz

Obsah

1	Informace o šetření – metodologie a sběr dat.....	3
1.1	Cíle výzkumného šetření.....	3
1.2	Vzorek výzkumných skupin a zvolené metody	3
1.2.1	Zjevné bezdomovectví.....	3
1.2.2	Skryté bezdomovectví	4
1.2.3	Odborníci a názory veřejnosti	4
1.3	Hypotézy šetření.....	4
2	Analýza zjevného bezdomovectví	5
2.1	Monitoring	5
2.1.1	Odhad počtu bezdomovců	5
2.1.2	Lokality pobytu bezdomovců	6
2.1.3	Struktura bezdomovecké populace ve městě.....	8
2.2	Potřeby bezdomovců – kvalitativní analýza	12
2.2.1	Vztah bezdomovců k městu Kolín	12
2.2.2	Sociální a návazné služby	15
2.2.3	Zdroje obživy	18
2.2.4	Kazuistiky – příklady možné sociální intervence	21
2.2.5	Motivace ke změně	23
2.3	Shrnutí analýzy zjevného bezdomovectví	24
3	Analýza potřeb skrytých bezdomovců	25
3.1	Monitoring	25
3.1.1	Struktura obyvatel ubytoven.....	26
3.2	Detailní analýza.....	27
3.2.1	Názor odborníků.....	28
3.2.2	Prostředí ubytoven.....	28
3.2.3	Možnosti sociální intervence	32
3.3	Shrnutí uživatelé ubytoven.....	36
4	SWOT analýza bezdomovectví v Kolíně	37
5	Závěr šetření.....	38

1 Informace o šetření – metodologie a sběr dat

1.1 Cíle výzkumného šetření

Předkládaná analýza se zabývá problematikou bezdomovectví na území města Kolína. Cílem šetření, které se uskutečnilo v měsíci únoru 2014, je popsat současnou situaci osob, které splňují podmínky pro zařazení do kategorie zjevného či skrytého bezdomovectví, a naznačit možnosti zlepšení jejich situace za pomoci města a neziskových organizací.

1.2 Vzorek výzkumných skupin a zvolené metody

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na tři skupiny respondentů. Prvním zdrojem informací byli odborníci pracující či setkávající se ve své profesi s cílovou skupinou osob ohrožených bezdomovectvím. Další dvě skupiny respondentů tvořili lidé, kteří žijí nebo dočasně přebývají na ulici, a lidé, kteří v současnosti bydlí na ubytovnách. Sběr dat byl realizován za pomoci místního terénního sociálního pracovníka, který zná místní situaci a cílovou skupinu.

Metodologie výzkumného šetření obsahuje kvantitativní a kvalitativní analýzu dat. Kvantitativní údaje byly zpracovány v rámci monitoringu cílové skupiny a následně byly uskutečněny hloubkové strukturované rozhovory. Respondentům byla garantována anonymita.

1.2.1 Zjevné bezdomovectví

V první části se soustředíme na lidi bydlící mimo ubytovací zařízení, depistáž a vyhledání osob bez přístřeší přímo na ulici. Zajímala nás místa pohybu a přespávání. Získali jsme tak přehled o počtu a složení bezdomovecké populace v Kolíně.

Celkově jsme zaznamenali 37 osob bez přístřeší a navštívili cca 35 míst, o kterých jsme se dozvěděli, že se zde vyskytují bezdomovci. Během monitoringu jsme udělali 37 krátkých rozhovorů, při nichž jsme se ptali na věk, délku pobytu na ulici, trvalé bydliště a potřeby, které respondenti nejčastěji mají a potřebují je uspokojit.

Druhá, kvalitativní část má za cíl odkrýt zkušenosti respondentů a pokusit se navrhnout možnosti na zlepšení jejich situace. V rámci šetření jsme realizovali 9 hloubkových rozhovorů v délce jedné hodiny, které se týkaly čtyř základních témat: strategie přežití, minulost respondenta, vztah k městu Kolín a motivace respondenta.

Mezi respondenty hloubkových rozhovorů bylo 8 mužů a 1 žena, věk respondentů se pohybuje mezi 21 lety (nejmladší) a 67 lety (nejstarší). Délka pobytu na ulici se u respondentů liší, ale charakterizuje všechny respondenty: měsíc (1), pět měsíců (1), rok (1), 2 roky (1), 5 let (1), 7 let (2), 8 let (1), 20 let (1). Trvalými bydlišti respondentů jsou OPR Poděbrady, OPR Kolín (4), OPR Ústí nad Orlicí, Slovensko (2) a OPR Čáslav (1).

1.2.2 Skryté bezdomovectví

Komerční ubytovny jsou jedním z největších potenciálních zdrojů skrytého bezdomovectví. Ubytovací kapacity ubytoven v Kolíně čítají celkem 1 113 míst. Prostřednictvím telefonického dotazování ubytovatelů jsme zjistili data týkající se složení obyvatel ubytoven, které jsou základem pro kvantitativní analýzu obyvatel ubytoven.

Současně jsme uskutečnili kvalitativní šetření na ubytovnách, v rámci nichž jsme uskutečnili 10 hloubkových rozhovorů s respondenty z 5 ubytoven. Témata rozhovoru byla stejná jako u rozhovorů s bezdomovci: strategie přežití, minulost respondenta, vztah k městu Kolín a motivace respondenta.

Sběr dat jsme uskutečnili na vybraných ubytovnách:

Ubytovna pro lidi bez přístřeší: Polepská 550, Kolín IV – 2 respondenti

Ubytovna Ing. Zeman: Starokolínská 419, Kolín – 1 respondent

Ubytovna Mgr. Šílová: Škodova 216, Kolín IV – 3 respondenti

Ubytovna Lumturi, s. r. o.: K Raškovci 158, Kolín V – 2 respondenti

Ubytovna Hurricane group, s. r. o.: Havlíčkova 260, Kolín IV - 2 respondenti

1.2.3 Odborníci a názory veřejnosti

Doplňujícím zdrojem informací o cílové skupině jsou, jak již bylo řečeno, rozhovory s odborníky. Ti se s bezdomovci setkávají nebo s nimi pracují při výkonu svého zaměstnání. Názory jsme získali od 5 odborníků, kteří se šetření zúčastnili. Celkově jsme uskutečnili hloubkový rozhovor s 8 respondenty z řad městské policie (1), OSVZ (5), neziskové organizace pracující s cílovou skupinou (1) a kolínského ubytovny pro osoby bez přístřeší (1).

Sběr dat jsme rozšířili o názory z řad veřejnosti (kolemjdoucí občané, pracovníci ochranky). Ti nám pomohli s vyhledáváním míst, kde se bezdomovci scházejí a kde přespávají.

1.3 Hypotézy šetření

Hypotézy, ze kterých při návrhu šetření vycházíme, byly stanoveny společně se zadavatelem šetření. Jsou to tyto hypotézy:

- Bezdomovci pohybující se v ulicích města nejsou z Kolína ani spádových obcí, ale často se jedná o lidi, kteří cestují vlakem a zůstanou v Kolíně.
- Zjevných bezdomovců je mezi 15 a 20.
- Na ubytovnách jsou rodiny a jednotlivci (ženy/muži) původem z Kolína, ztratili stálé ubytování a nedokážou svou situaci řešit.
- Ubytování je hlavní potřebou jak zjevných, tak i skrytých bezdomovců.
- Zřízení nízkoprahového centra pro bezdomovce by lidé na ulici uvítali, ale existuje riziko nárůstu počtu mimokolínských bezdomovců.

2 Analýza zjevného bezdomovectví

2.1 Monitoring

Monitoring počtu bezdomovců probíhal během tří únorových víkendů. Zaměřili jsme se na místa, kde lidé přespávají. Informace o výskytu jsme získávali z odborných rozhovorů od městské policie, sociálních pracovníků a pracovníků městského úřadu, dále pak z rozhovorů s místními občany. V rámci monitoringu se nám podařilo zkontrolovat všechna doporučená místa. Kromě návštěvy míst, kde bezdomovci přespávají, jsme oslovovali na ulicích lidi, kteří jevíli znaky zjevného bezdomovectví (špinavé a nesourodé oblečení) nebo se bezdomovecky chovali (prohledávali popelnice a žebrali). Cílem monitoringu bylo odhadnout počet bezdomovců a zjistit základní charakteristiky těchto lidí.

2.1.1 Odhad počtu bezdomovců

Město Kolín má přibližně 30 000 obyvatel a dle Mikezskové (2010) může žít v takto velkém městě odhadem 50 až 80 bezdomovců. Na druhou stranu sčítání lidu v roce 2011 odhalilo v Kolíně pouze 16 lidí bez domova. Rovněž odhady odborníků, se kterými jsme vedli rozhovory, se velmi lišily. Shodli se však na tom, že počet bezdomovců se výrazně liší v zimních a letních měsících. Většina odborníků považuje počet zjevných bezdomovců ve městě Kolín za proměnlivý. Status bezdomovectví se mění v případě, že je bezdomovec na ubytovně, pak již bezdomovcem přestává být – míní dotázaní odborníci.

Nejoptimističtější odhad měla represivní složka. Počet bezdomovců respondent odhadl okolo 5 lidí s tím, že praxe je taková, že pravidelně vykazují několik mimokolínských bezdomovců týdně za hranice Kolína. Rovněž nízký počet bezdomovců odhadovaly sociální pracovníce ze sociálního odboru. Samy tvrdí, že mnoho bezdomovců se jim podařilo „*dostat z ulice na ubytovnu*“. Naopak relativně přesné statistiky eviduje ochranka kolínského vlakového nádraží. Vlak je totiž pro bezdomovce nejčastějším dopravním prostředkem a zkušenější členové ochranky již jednotlivé osoby bez přístřeší znají z okolních vesnic. Kvůli změně pracovníků ochranky byli mezi oslovenými členy ochranky pouze lidé pracující zde kratší dobu.

„Nevím, kolik je tady celkem bezdomovců, ale v Pečkách třeba evidujeme 17 a v Úvalech 28 bezdomovců. Různě se tady objevuje třeba 30 bezdomovců, ale těch stálých osob, co sem (okolo nádraží) chodí, je tak 12 osob.“

Odlišný odhad mají samotní bezdomovci. Kolín je rozlehlé město, ale lidi se zde navzájem znají. Nejvíce se s bezdomovci stýkají jiní bezdomovci a ti odhadovali počet bezdomovců mezi 30 a 50 lidmi.

„Znám zde plno bezdomovců, vlastně všechny. V Kolíně jich je tak 30.“

„Je tady kolem 50 bezdomovců, ale většina z nich střídá pobyt tady, v Nymburku a Poděbradech, neboť je „prudí“ policajti.“

„Myslím, že je tady asi tak 20 bezdomovců plus dalších 30, který se tady různě střídají, a ti právě dělají ten bordel.“

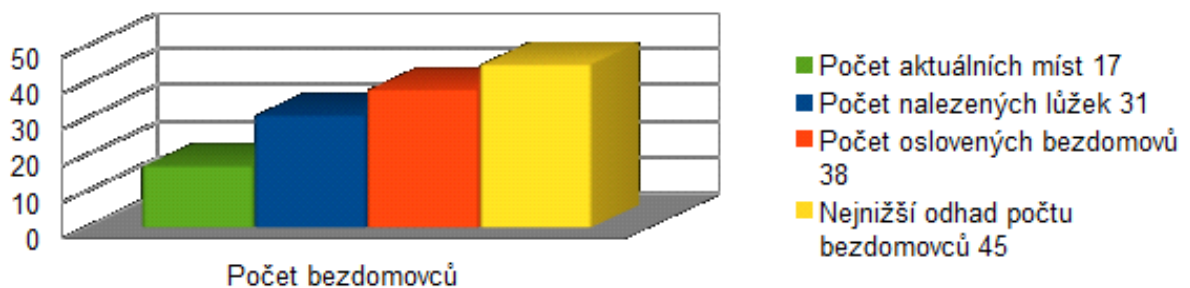
Z předešlých zkušeností z jiných lokalit víme, že odhady a oficiální počty bezdomovců se většinou podceňují. Bezdomovci jsou lidé, kteří nevyhledávají pomoc, a dá se říci, že často

nevyhledávají ani služby, které jsou pro ně určené. Ty navštěvuje jen určitý typ bezdomovců. Můžeme předpokládat, že minimálně třetina bezdomovců se bude vyhýbat jakémukoliv kontaktu, jak vyplývá ze zkušenosti ze sčítání lidu v roce 2011.

Z dostupných údajů neziskové organizace Prostor PLUS přímo v Kolíně v kontaktním centru pro lidi závislé na návykových látkách pracovníci evidovali v roce 2013 48 lidí bez přístřeší. Nezisková organizace Naděje v Praze na nízkoprahovém centru pro bezdomovce evidovala v posledních letech 20 lidí bez domova s trvalým bydlištěm v okrese Kolín. Asi 10 kilometrů vzdálená Kutná Hora v současnosti eviduje 4 lidi bez přístřeší s trvalým bydlištěm v Kolíně.

Monitoring zjevných bezdomovců na ulici jsme prováděli tři dny. Objeli jsme cca 35 míst, kde se dle různých zdrojů měli zdržovat nebo přespávat lidé bez přístřeší. Našli jsme 17 míst, na nichž lidé aktuálně přespávají, a navštívili jsme několik potenciálních míst, kde mohou přespávat. Tato místa zůstanou v této analýze anonymní. Celkově jsme zde napočítali 31 lůžek a je pravděpodobné, že některá místa pro přespávání jsme neobjevili. Celkově se nám podařilo zkontaktovat 38 bezdomovců. 26 osob bez přístřeší jsme oslovili a jiných 12 osob bez přístřeší bylo kontaktováno během ledna a února v kontaktním centru Prostor. Víme o dalších 5 osobách bez přístřeší, které se nám nepodařilo zkontaktovat. Za minimální počet bezdomovců v Kolíně tedy můžeme považovat 45 lidí. Nejpravděpodobnější odhad počtu lidí bez domova je kolem 50. Toto číslo není příliš vysoké vzhledem k počtu obyvatel města Kolína a jeho rozloze.

Graf č. 1.: Odhad počtu bezdomovců v Kolíně dle monitoringu

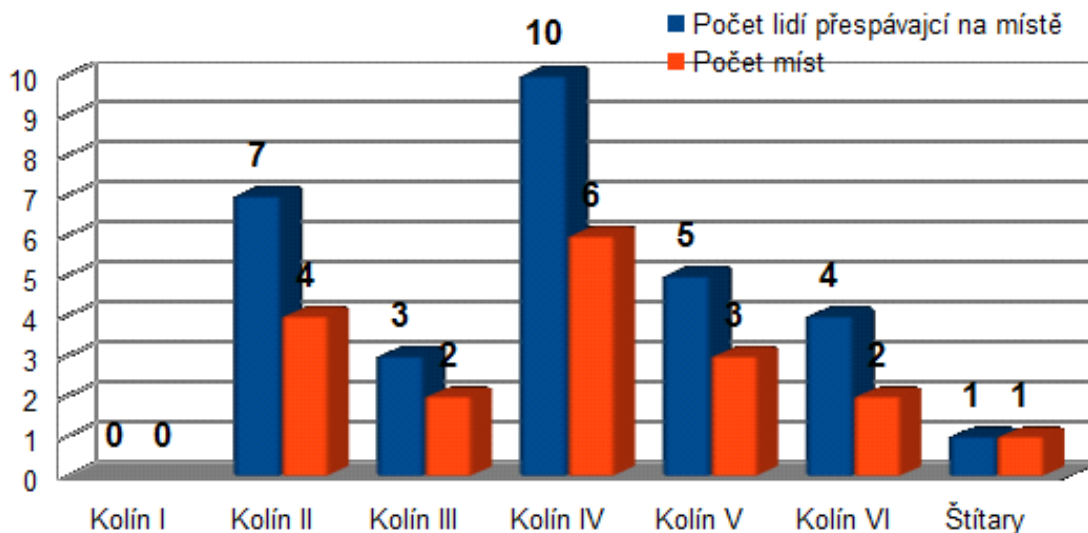
2.1.2 Lokality pobytu bezdomovců

Je obtížné objevit v Kolíně větší skupinky bezdomovců. Lidé bez přístřeší spí nebo se pohybují většinou samostatně nebo ve skupince do tří osob. Centrum města Kolína není pro bezdomovce příliš atraktivní. Naopak jsou atraktivní okraje města, kde se mohou schovat před očima místních obyvatel i represí městské policie.

Po Kolíně se bezdomovci pohybují pěšky a procházky po městě jim zaberou většinu dne. Jejich hlavní činnost spočívá ve snaze najít něco, co mohou zpeněžit. Kolem Tesca a v prostoru mezi obchodním centrem Futurum a nádražím se objevují bezdomovci, kteří se živí žebráním.

Jelikož bezdomovci v Kolíně se často přemísťují, soustředili jsme se na místa, kde bezdomovci bydlí. Nejvíce bezdomovců (10 osob) přebývá ve správním obvodu Kolín IV v okolí železnice a 7 bezdomovců bydlí v obvodu Kolín II jižně od centra.

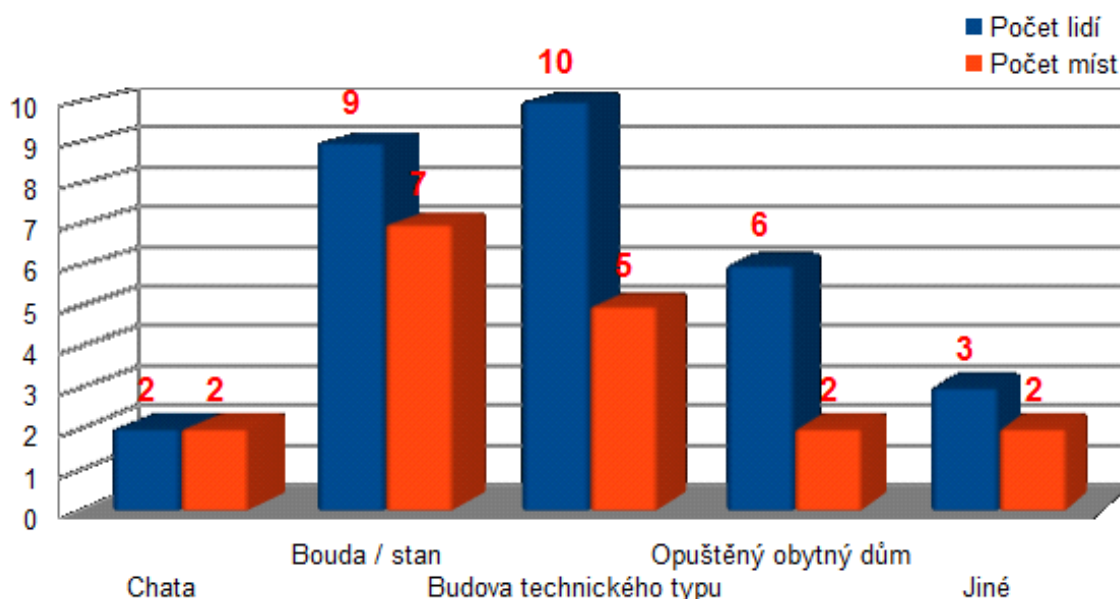
Graf č. 2: Kde bydlí kolínští bezdomovci

Standard obydlí u bezdomovců je různorodý. Většinou jde spíše o místa, která nejsou zařízena, což svědčí o tom, že bezdomovci zde raději volí provizorní obydlí v podobě boudy nebo stanu. Takových míst je 7 a většinou zde bydlí samotáři.

Míst, kde mohou bezdomovci přespávat, je v Kolíně omezený počet. Některá místa jsou obývána několik let, jiná jsou stále kontrolována a lidé jsou z nich opakovaně vykazováni. Nejlépe zařízená místa jsou na okraji města, zatímco místa poblíž centra jsou spíše provizorní. Nejvíce lidí bydlí v budovách technického typu, jako jsou nádražní budovy či opuštěný statek. Část bezdomovců využívá noclehárnu nebo spí pod schody v domě. Dva lidé bydlí v zahradní chatce.

Graf č. 3: Typy obydlí kolínských bezdomovců

2.1.3 Struktura bezdomovecké populace ve městě

Podle názorů odborníků se struktura bezdomovců ve městě Kolín příliš neliší od jiných měst. Jako nejčastější důvod bezdomovectví je uváděna závislost nebo rozpad či dysfunkce rodiny. Dalším faktorem, který dle jejich názoru hraje roli, je přítomnost vlakového nádraží, které je potenciálním zdrojem bezdomovců.

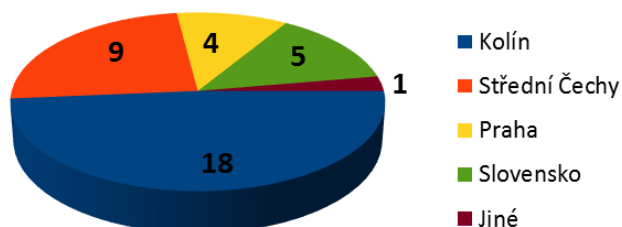
„Jsou to hlavně lidé, co nemají kde bydlet, jsou bez příjmu, jsou závislí většinou na alkoholu či drogách.“

„U mladých lidí se většinou jedná o závislost, dysfunkční rodinu, u starších je to nejčastěji rozvod.“

„Také je Kolín první zastávkou rychlíků hned po Praze, takže zde průvodčí vyhadzují černé pasažéry z vlaku.“

Struktura kolínské bezdomovecké populace však ukazuje, že většinou jsou to lidé, kteří mají ke Kolínu nějaký vztah. Téměř polovina bezdomovců pochází z Kolína nebo z okolních vesnic. 9 lidí je ze středních Čech – většinou z Nymburka, Čáslavi nebo Poděbrad. Lidé mimo ORP Kolín zde měli příbuzné nebo práci. Nepotvrdila se tedy hypotéza, že kolínští bezdomovci jsou náhodní lidé vyhozeni z vlaku, jak se domnívali odborníci. Kolín není pro bezdomovce přívětivým místem a lidé, kteří Kolínem projíždějí, většinou nemají důvod zde zůstat. Bezdomovců slovenské národnosti je 8, z toho 3 zde mají trvalý pobyt.

Graf č. 4.: Trvalé bydliště kolínských bezdomovců

Graf č. 5: Národnost kolínských bezdomovců

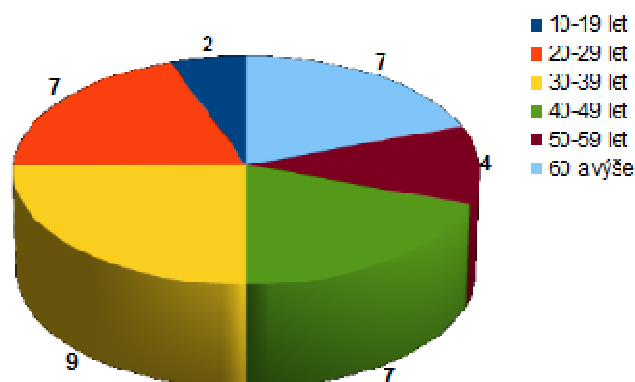

Průměrný věk monitorovaných kolínských bezdomovců je 38 let. Znepokojivé je relativně vysoké číslo lidí starších 60 let. Jde o lidi, kteří jsou většinou těsně před penzijním důchodem nebo lidi s nízkým důchodem, kteří neuplatí nájemné bydlení.

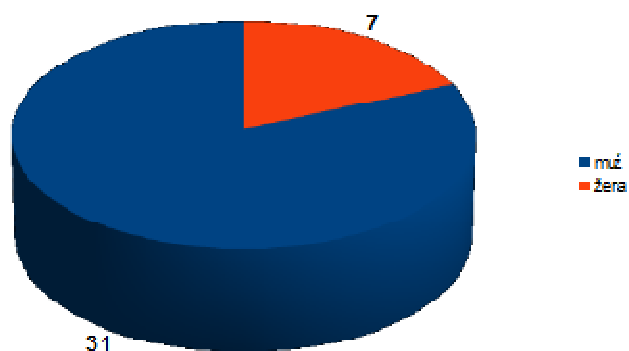
Průměrný věk bezdomovců je stejný jako u běžné populace. Během monitoringu jsme našli i dvě nezletilé osoby, ale během týdne byly obě odeslány k příslušným úřadům.

Většina bezdomovců jsou muži, žen je asi 20 %, což odpovídá zkušenostem i výsledkům ostatních sčítání bezdomovců. Ženy bezdomovkyně kontaktované v Kolíně byly závislé na jiném muži.

Graf č. 6: Věk kolínských bezdomovců

Graf č. 7: Pohlaví kolínských bezdomovců

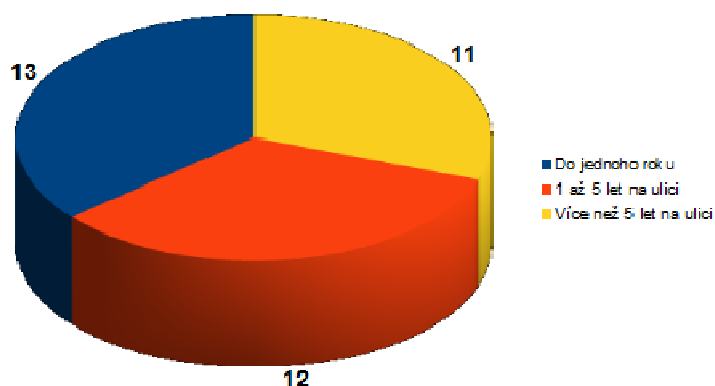

Bezdomovci v Kolíně většinou strávili bez přístřeší v průměru 3,4 roku. Z pohledu doby strávené na ulici můžeme bezdomovce rozdělit do tří skupin. Přibližně třetina lidí je na ulici méně než rok. Je zajímavé, že 6 lidí z této skupiny představovali klienti K-centra. Zajímavé proto je relativně velké množství lidí (11 lidí 1 až 5 let; 12 lidí více než 5 let), kteří jsou na ulici již delší dobu.

Nepsaným pravidlem bezdomovectví je, že lidé, kteří jsou na ulici méně než rok, mají největší šanci na návrat. Naopak pokud lidé z ulice neodejdou do dvou let, většinou na ulici zůstávají a je pro ně náročnější odejít. Lidé, kteří jsou na ulici již více než 5 let, často považují ulici za svůj domov a svým způsobem za své konečné stadium. Neuvažují tak, že by se z ulice nechtěli dostat, spíše si na ulici zvykli a ztratili naději, že by se jejich situace mohla změnit.

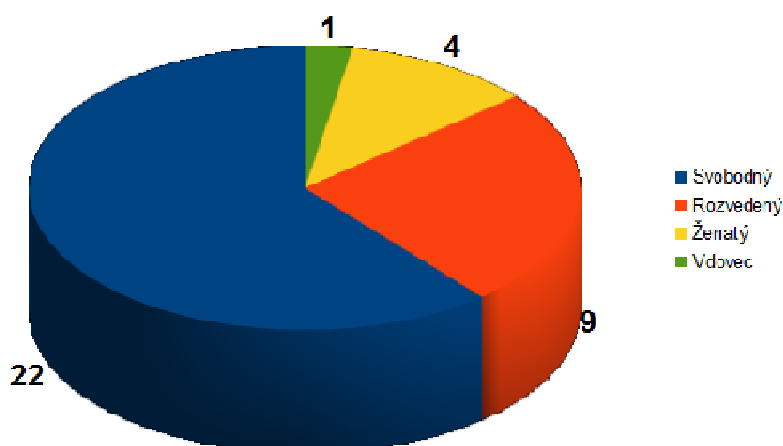
Lidé dlouhodobě žijící na ulici potřebují systematickou péči, mnohdy i dvakrát delší, než je jejich doba strávená na ulici, aby se jim podařilo začít znovu.

Graf č. 8: Doba strávená na ulici bezdomovců v Kolíně

Většina kolínských bezdomovců je svobodná. Mezi bezdomovci jsme našli 22 svobodných, ale to neznamena, že nikdy nežili ve vztahu nebo že nemají děti. V současnosti málokdo z nich udržuje vztah s rodinou, výjimku tvoří mladí drogově závislí, kteří jsou občas s rodinou v kontaktu. Během monitoringu jsme identifikovali jeden manželský pár a jednoho vdovce.

Graf č.9: Rodinný stav kolínských bezdomovců

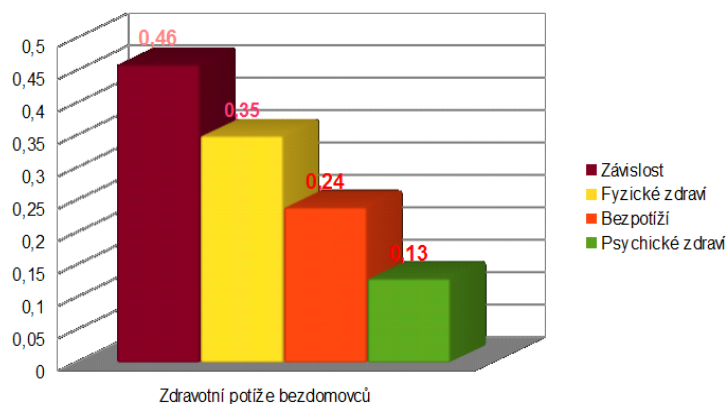
Rovněž jsme se zajímali o zdravotní stav bezdomovců. Nejčastěji přiznávanou nemocí je závislost na alkoholu nebo na drogách – téměř polovina respondentů. Jde o velmi běžný a bohužel velmi obtížně léčitelný stav osob bez přístřeší. Závislost je častou bariérou pro vstup bezdomovce do sociálních služeb určených pro tuto cílovou skupinu.

Třetina bezdomovců si stěžovala na různé fyzické problémy, většinou se týkající kardiovaskulárního systému, případně kloubů a jater či slinivky. U drogově závislých se jednalo o hepatitidu C. Tyto nemoci jsou následkem jejich životního stylu.

Psychická onemocnění se mezi bezdomovci také vyskytují, ale z běžného rozhovoru jsou hůře odhalitelná. Odhadem jsme se setkali se šesti bezdomovci, kteří mají zjevné psychické potíže (šlo o demenci a psychózu). Pouze 10 bezdomovců si nestěžovalo na žádné zdravotní potíže.

Zdravotní péče pro bezdomovce je často méně dostupná, což je dáno také jejich životním stylem.

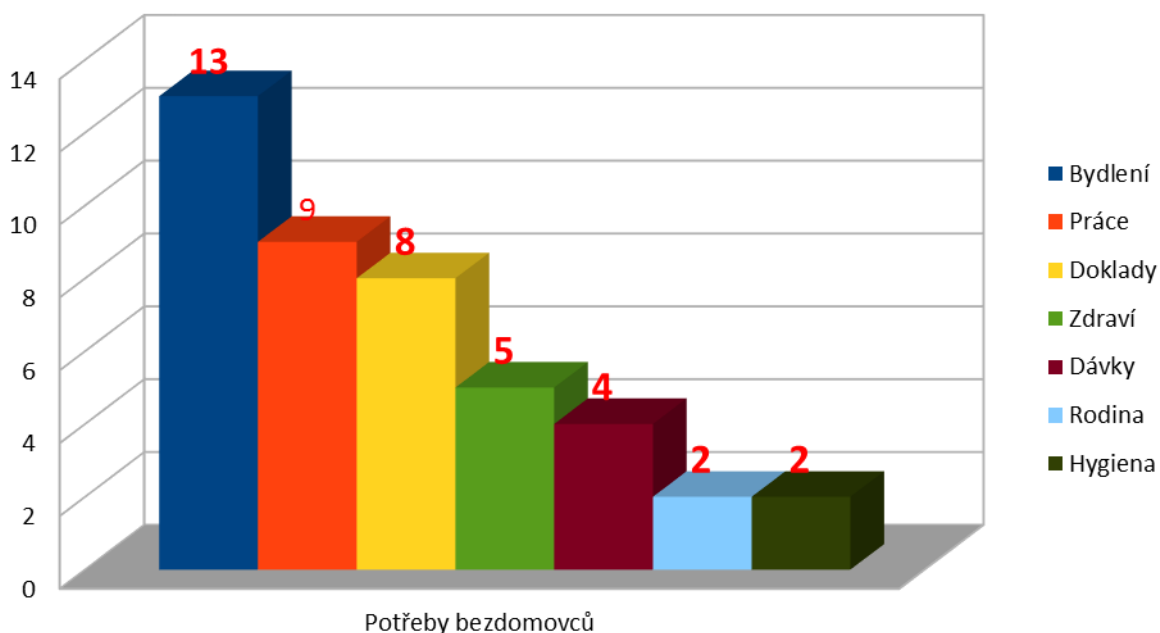
Graf č. 10: Zdravotní potíže kolínských bezdomovců

Nejčastější a největší potřebou osob bez přístřeší je bydlení. Jde o logický požadavek, který ukazuje, že dobrovolnost bezdomovectví je relativní a mnozí bezdomovci zůstávají na ulici, protože na řádné bydlení nedosáhnou.

Práce a doklady jsou dalšími nejčastějšími potřebami. Tyto potřeby souvisí se ztrátou bydlení. Zdraví a dávky jsou důležitým faktorem, který může zlepšit život na ulici, ale nemusí nutně vést ke změně životního stylu.

Graf č. 11: Potřeby kolínských bezdomovců

2.2 Potřeby bezdomovců – kvalitativní analýza

2.2.1 Vztah bezdomovců k městu Kolín

Ukázalo se, že odborníci mají o populaci bezdomovců zkreslené informace, zatímco informace od bezdomovců zase zahrnují pouze jejich osobní problémy a respondenti nevnímají problémy svých kolegů na ulici. Bezdomovci na kolínských ulicích jsou „samostatné jednotky“, pohybují se skrytě a vytváří dojem, že bezdomovců je na ulicích minimum. Monitoring zjistil podprůměrné počty lidí bez přístřeší, ale původní odhady počtu bezdomovců odborníků byl ještě nižší.

Při přípravných odborných rozhovorech jsme odhalili několik témat, která se objevovala opakovaně a postupně ukazovala, že mají vliv na vznik bezdomovectví a také na setrvání bezdomovců ve městě Kolín.

2.2.1.1 Represivní složky města

Jednou ze složek pracujících s bezdomovci je tradičně městská policie. Ta má dbát na dodržování pořádku, ale často k tomu nemá prostředky. Konflikt mezi městskou policií a bezdomovci je běžný i v jiných městech. Bezdomovci často porušují veřejný pořádek a městská policie často již tím, že dělá svoji práci, je lidmi bez přístřeší automaticky vnímána negativně.

Jako potvrzení represivní politiky města vůči bezdomovcům je zmiňována vyhláška, která zakazuje pití alkoholických nápojů na ulici a další činnosti, jež vykonávají bezdomovci.

„Byla tady taková akce – zákaz pití alkoholu na veřejnosti, to bylo zaměřeno na bezdomovce, proti jejich viditelným znakům – zákaz somrování a obtěžování pachem.“

„Před 3 lety tady byl větší problém s bezdomovci, bylo jich více, myslím, že tato analýza přichází trochu pozdě, na druhou stranu může dokázat, že pouhá represe nic neřeší.“

Účinnost represivních záťahů potvrzuje také člen městské policie. Malé množství osob bez přístřeší je zde hlavně zásluhou městské policie. Na druhou stranu městská policie tvrdí, že bezdomovce, pokud neporušují zákon, toleruje. Městská policie však nemusí být pouze represivní složkou, ale může být součástí sociální pomoci. Může nahrazovat terénní program ve vyhledávání potřebných, kteří by uvítali pomoc.

„Když ale objevíme nového člověka bez přístřeší, nasměrujeme jej na sociální odbor, kde mu například pomohou s vyřízením dokladů a zajištěním noclehu.“

Městská policie je většinou první, kdo se dozvídá o nových osobách bez domova a místech, kde přebývají, a odbor sociální péče si spoluprací s městskou policií pochvaluje.

„Chodíme také do terénu, spolupracujeme s městskou policií, díky níž víme, kde se tito lidé skutečně zdržují.“

Oslovení bezdomovci si vesměs na jednání městské policie nestěžují. Většinou v rozhovoru popisují, že oni sami se snaží pohybovat v rámci zákona a často udržují s většinou bezdomovců korektní vztah. Mnozí sdělují, že s policií příliš do kontaktu nepřichází.

Jen malá část bezdomovců zůstává k policii kritická. I když většina oslovených bezdomovců sdělila, že nemá problém s policií, dotazovaní potvrzují, že mnoho bezdomovců se snaží pohybovat tak, aby nevzbudili nežádoucí pozornost.

2.2.1.2 Dopravní uzel

Pro bezdomovce je vlak jeden z mála možných způsobů cestování. Jízda vlakem načerno je časově náročná, ale je účinná. Vlakové nádraží bývá ve městech často prvním útočištěm bezdomovců. Město Kolín je první zastávkou rychlíků na trati mezi Prahou a východem republiky. Nádraží bylo dlouhodobě okupováno bezdomovci.

„Bezdomovci byli to první, co jste viděl, když jste vyšel z nádraží.“ Tak situaci hodnotil jeden z dotázaných odborníků.

Vlakové nádraží skutečně může být zdrojem přesporních bezdomovců, jak usuzují odborníci.

„Kolín je první zastávkou rychlíků hned po Praze, takže zde průvodčí vyhazují černé pasažéry z vlaku.“

„Během letních měsíců je zde více lidí, hlavně v podobě mladých závislých, kteří objíždějí hudební festivaly.“

Železnice skutečně může být zdrojem potenciálních bezdomovců, ale pokud město nenabídne dostatek zdrojů obživy, bezdomovci zase nastoupí do vlaku a odjedou pryč. Pro mnoho bezdomovců jsou lákavější města, jako je Praha, Pardubice nebo Kutná Hora, kde existují nízkoprahová denní centra pro bezdomovce, kam se dá lehce dostat a která nabízí větší množství obživy.

Většina bezdomovců, se kterými jsme mluvili, měla k městu Kolín nějaký specifický vztah, narodili se zde nebo zde mají rodinu.

Nádraží je dobrým zdrojem obživy a lidé bez přístřeší sem chodí žebrať. Avšak nádraží je rovněž vnímáno jako jistý zdroj nebezpečí:

„Cítím se zde relativně bezpečně, ale třeba okolo nádraží jsem pět let nebyl.“

V blízkosti nádraží jsme monitorovali celkem 5 lidí. Pokladní na nádraží nám sdělila, že situace kolem nádraží se za poslední rok výrazně zlepšila.

„Od té doby, co tady máme security, tak tady žádné bezdomovce nemáme.“

Pracovníci ostrahy na nádraží evidují až 12 osob bez přístřeší pravidelně se pohybujících kolem nádraží. Na bezdomovce si nestěžují a bezdomovci vědí, že v současné době je pro ně nádraží jedním z prostorů, kde se pohybovat nemohou. Na druhou stranu pracovníci ostrahy se dokáží vcítit do situace bezdomovců.

„Minulou zimu jsme měli příkaz, že tady můžeme bezdomovce nechávat, ale že musíme dávat pozor, aby nedělali bordel a nepili tady.“

2.2.1.3 Automobilka

V roce 2005 byla v Kolíně otevřena automobilová továrna TPCA. V krátké době zde vzniklo 3 000 pracovních míst a na většinu z nich nebyla třeba větší kvalifikace. V Kolíně se začali pohybovat lidé, kteří opustili své původní bydliště, kde byli dlouhodobě nezaměstnaní. Jistým zdrojem bezdomovců (zjevných i skrytých) mohou být právě ti, kteří přijeli do Kolína

za práci, ale po krátké době ji ztratili a nemají se kam vrátit. Tento předpoklad uvedli odborníci.

„Početnou skupinu tvoří lidé přijíždějící za prací (automobilka, Foxconn) z míst s velkou nezaměstnaností, přebývají na sídlišti v bývalých kasárnách, jsou často zadlužení a zůstávají zde i poté, co o práci přijdou. Postupně přijdou i o bydlení.“

Dle odborníků jde o skupinu obyvatel, která nikdy moc pevné zázemí neměla. Často opouští místo svého původního pobytu a po ztrátě práce se nemají kam vrátit. Buď pokračují dál, patrně směrem k Praze, nebo si ke Kolínu vytvoří specifický vztah, takže zde zůstávají.

Mezi oslovenými bezdomovci se objevili dva, kteří do Kolína přijeli kvůli práci a po její ztrátě zde zůstali. Jde o dva občany slovenské národnosti. Většinu občanů slovenské národnosti můžeme považovat za migranty za prací. Mezi těmito migranty se objevil i slovenský občan vysokoškolského vzdělání, avšak z jeho vyjádření je vidět, že ztráta práce nebyla jediným faktorem zapříčiňujícím jeho bezdomovectví, ale pouze doprovodným prvkem sociálního propadu, který začal rozvodem.

„Byl velký nábor na TPCA, jenže mi řekli, že jsem moc starý, stále jsem si ale myslel, že se tady uchytím. Říkal jsem si, že se práce přece nebojím, jsem tady i klidnější. Já jsem se rozvedl, přestal jsem se s nimi bavit, měl jsem z toho psychické trauma a nechtěl jsem se tam ukazovat. Během 5 let, co jsem pracoval v automobilce, jsem s nimi byl v telefonickém kontaktu a párkrát jsem za nimi přijel. Bojím se tam přijet a oznámit těm lidem, že jsem bez zaměstnání.“

Osoby bez přístřeší většinou nemívají rodinu nebo s ní nejsou v kontaktu. Kvůli nízké kvalifikaci a vysokému věku často cestují za prací a vybírají si rizikovou ilegální práci, kde hrozí, že za práci nedostanou zaplacenou.

„Před čtyřmi roky jsem tady pracoval, šéf mi dlužil 40 000 korun, ale prý mi stejně nic nedá, protože nic nemá, tak jsem doufal, že si najdu jinou práci, za kterou jsem odjel mimo Kolín, ale tam mi taky nezaplatili, takže jsem se sem opět vrátil, ale nic mě tady prakticky nedrží.“

2.2.1.4 Přístup úřadů

Nejen represe může být příčinou relativně nízkého počtu zjevných bezdomovců. Pozitivním faktorem pro nízký počet zjevných bezdomovců je přístup sociálního odboru města a jeho snahy zjevné bezdomovce ubytovat a zajistit jim minimální příjem. V případě zjevného bezdomovectví se sociální odbor snaží člověka ubytovat nebo jej poslat do zařízení či organizace, kde mu pomohou. Díky tomu je zajištěno mnoho osob, které by jinak zůstaly na ulici, v ubytovnách.

„Máme tady jednu ubytovnu pro lidi bez přístřeší na Polepské, tam klienty ubytovávají sociální kurátoři. Lidi zvenku se snažíme ubytovávat do jiných ubytoven.“

Právě možnost ubytovacích kapacit a přístup odboru sociálních věcí a zdravotnictví i štedrost úřadu práce představují faktory, které příznivě ovlivňují množství lidí přespávajících ve veřejných prostorech Kolína.

Pracovnice ze sociálního odboru si uvědomují, že péče o tyto osoby je mnohdy komplikována jejich nedůvěrou k úřadům a obecně nedůvěrou k lidem. Strach ze spolupráce s úřady je mezi bezdomovci běžný. Mnozí z nich žijí na hraně zákona nebo jsou životem tak zklamaní,

že o pomoc nestojí. Snahu pomoci lidem bez přístřeší může zhatit jejich obava z represe, jak se domnívají pracovníci odboru sociální péče.

„Někdy se však naši spolupráce obávají kvůli prozrazení místa, kde se zdržují.“

Komunikace s některými může být velmi náročná. Úředník nebo sociální pracovník může přicházet s nabídkou pomoci, o kterou oslovený vůbec nestojí. Jeden z oslovených bezdomovců měl několik problémů, které by bylo vhodné řešit. Ačkoliv prohlašoval, že s nikým nechce mluvit, nebyl prakticky k zastavení a neustále otevíral další témata. Lidé na ulici jsou často sami a nemají nikoho, komu by se svěřili, zároveň jsou plní nedůvěry a hrdoست jim nedovolí se o něco prosit.

V rámci analýzy jsme nekomunikovali s úřadem práce. Pravomoci úřadu práce, které byly na tento úřad převedeny v roce 2013, jej přetížily a ostatní úřady si začaly stěžovat na komunikaci a nedostačující efektivnost úřadu práce. Město Kolín není v tomto výjimkou. Přestože relativně velké množství lidí bydlí na ubytovnách a úřad práce je platí, pracovníce sociálního odboru si stěžují.

„Jinak je ale spolupráce s úřadem práce velmi složitá, o přiznání dávek rozhodují nekompetentní pracovníci. Úřednice nejsou příliš motivované klientům pomáhat, argumentují tím, že se u těchto lidí jedná o dlouhodobý stav, a není tedy důvod řešit jejich aktuální situaci. Výjimkou je pouze špatný zdravotní stav, ale těchto případů je málo.“

Práce s lidmi bez domova je velmi náročná a často není vidět příliš úspěchů. Nedosažení úspěchu je demotivující a částečně to může deformovat i pohled na skupinu, které se dotyční snaží pomoci, neboť přestávají věřit, že se takovým lidem pomoci dá.

„Domnívám se, že mají malý zájem o práci, hodně lidí si své chování nese už z rodiny, takže se s tím nedá nic moc dělat, některé lidi evidujeme několik let, je to stále to samé dokola, nevidíme žádné úspěchy.“

Práce s takovou skupinou je velmi náročná a skutečně vyžaduje velké množství empatie. Zároveň je třeba udržet si odstup.

„Beru to tak, že to jsou osoby, které si tento způsob života vybraly a vyhovuje jim. Je to asi můj povahový rys, že jsem tolerantní. Ty lidi mi přijdou zajímaví, je tam empatie a cit. Beru lidi skutečně jako sobě rovné, všichni jsme lidi a jsme si rovni. Když se nepohodneme, tak jim rychle odpouštím a pouštím to z hlavy, necítím k nim nijakou další zášť.“

2.2.2 Sociální a návazné služby

Systém služeb pro bezdomovce je v Kolíně omezen. Jedinou institucí poskytující nízkoprahové služby pro sociálně patologickou skupinu je K-centrum.

„Když zjistíme, že se u klientů nejedná o narkomana, ale bezdomovce, odkazujeme jej do Prahy nebo Kutné Hory, kde jsou pro ně nízkoprahová centra, jednorázově je tady ale necháme využít služby.“

Bezdomovci, se kterými jsme měli možnost mluvit, o možnostech pomoci většinou nevědí nebo o nich mají zkreslené informace. Kontinuální práce s lidmi v terénu a přímo s lidmi z ulice zde chybí. Mnozí z nich se smířují s tím, že nemají na vybranou a musí zůstat na ulici.

2.2.2.1 K-centrum

Skupiny drogově závislých a bezdomovců se často prolínají a někteří bezdomovci jsou také drogově závislí. K-centrum pro drogově závislé klienty poskytuje potravinový a hygienický servis. Tyto služby by rádi využili i bezdomovci.

„Pracuji pro uživatele drog v nízkoprahovém centru, máme otevřeno pondělí, čtvrtek, pátek, zaměřuji se hlavně na harm-reduction, lidi si sem přijdou hlavně popovídat a vyměnit injekční materiál. Mohou sem přijít taky na tzv. klub, kde si mohou vyprat a umýt se, celkem na klub může být 8 lidí, mohou tady být asi hodinu. Pouze 3 dny v týdnu máme otevřeno kvůli financím. Denně sem chodí asi 50 lidí. Materiál měníme tady i v terénu. Máme tady symbolický poplatek za jídlo, což je instantní polévka, v zimě podáváme zdarma čaj. Lidé si tady mohou příležitostně nabít telefon, mají zde možnost zdravotního ošetření a sociálního poradenství (vyřízení dokladů, seznam ubytoven).“

Spojení služeb určených narkomanům a bezdomovcům však není dle odborníka vhodné. Drogový servis a služby pro bezdomovce jsou natolik odlišné, že není dobré je slučovat, a tyto cílové skupiny nemívají mezi sebou dobré vztahy.

„Vím, že bezdomovci jsou často alkoholici a ti nemají rádi narkomany a naopak. My jsme placeni za výměnu materiálu, ne služby bezdomovcům.“

K-centrum využívají pouze bezdomovci, kteří užívají drogy (s výjimkou klientů služby sociálního zaměstnání Prostor PLUS, o. p. s.), k nimž jsou zaměstnanci relativně shovívaví.

„V K-centru se někdy osprchuju, protože pro ně pracuju, ale jinak tam bezdomovci čerpat služby nemohou.“

2.2.2.2 Poradenství na městském úřadu

Osoby bez přístřeší mohou využít služeb odborného sociálního poradenství pouze na Městském úřadu Kolín. K sociálním kurátorům a k sociálním pracovnícím Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu v Kolíně chodí lidé, jejichž bydliště spadá pod spádovou oblast Kolína.

Sociální pracovnice tohoto odboru chodí také do terénu, kde se snaží oslovovat osoby bez přístřeší. Kapacita sociálních pracovníků je personálně omezena (1,5 úvazku) a v rámci své pracovní činnosti se nezabývají pouze bezdomovectvím. Proto práce s bezdomovci není soustavná a mnoho bezdomovců o možnosti poradenství na sociálním odboru neví. Sociální práce je v současnosti přesměrovávána na úřad práce, kde se však díky restrukturalizaci úřadů sociální práci nedaří stíhat. I přesto 3 z 9 oslovených bezdomovců pobírají sociální dávky (dávky v hmotné nouzi).

2.2.2.3 Noclehárna

Nedostatečná informovanost mezi cílovou skupinou je příčinou toho, že bezdomovci mají malé povědomí o službách poskytovaných v kolínské noclehárně (Ubytovna pro osoby bez přístřeší, Polepská ulice, Kolín).

Na noclehárně jsou místnosti se šesti lůžky. Plná cena činí během zimy 30 Kč a během léta 50 Kč. V době sběru dat byla tato noclehárna zadarmo – vzhledem k velkému mrazu poskytovala služby bezplatně. I během této nabídky spali na noclehárně pouze dva lidé.

Důvodem může být právě nízká informovanost. Nikdo z oslovených nevěděl, že je noclehárna zadarmo, a někteří dokonce neměli povědomí o existenci samotné noclehárny.

Samotná informovanost však nestačí. Lidé na ulici o sociálních službách mají zkreslené představy a často zveličují některé negativní jevy, které pobyt na noclehárně provázejí. Prvním negativně vnímaným jevem je samotná představa týkající se klientely noclehárny.

„Co se týče azylu, já bych je tam zabil, je tam samá svoloč, hrabou se mi vždy v batohu.“

Lidé na ulici si myslí, že noclehárna je většinou plná, a přitom nikdy nezkoušeli na noclehárně přespát. Velmi negativně vnímají představu omezování své svobody.

„Problém je v tom, že musíte na noclehárnu přijít ve 20 hodin a ráno v 8 zase odejít. Nechci se nechat omezovat, takhle mám svobodu.“

Další bariérou je kontrola abstinence. Tato bariéra je pro závislé na alkoholu nepřekonatelná.

„Oni mi dávají často dejchnout, což mě děsně ponižuje, třeba na Matce Tereze v Hradci to bylo v pohodě, ale nesmíš se tam napít.“

2.2.2.4 Sociální služby chybí

V Kolíně a spádových obcích sociální služby pro osoby bez přístřeší chybí a K-centrum, poradenství na sociálním odboru či noclehárna tyto služby plně nenahrazují. Tyto služby však nejsou samozřejmostí ani ve Středočeském kraji, kde jsou pouze tři města, která mají terénní a nízkoprahové služby pro bezdomovce.

Terénní a nízkoprahové služby by vzbudily důvěru mezi cílovou skupinou bezdomovců a zvýšily informovanost o možnostech a službách. Nejčastějším požadavkem pro vznik nízkoprahových služeb je požadavek možnosti hygieny, dále je třeba služeb sociálního poradenství a potravinový servis.

„Uvítal bych lepší přístup úřednic, také možnost hygieny, jídla a ošacení, ale jedině za malý poplatek.“

Lidé žijící na ulicích Kolína se naučili žít bez těchto služeb a možnost k úplnému návratu do společnosti je proto menší.

2.2.2.5 Proč Kolín

Proč si lidé bez domova vybírají město Kolín za svůj domov? Především je to tím, že toto město znají ještě z doby před tím, než se stali bezdomovci. Je tu důležité pouto a z monitoringu víme, že cca polovina lidí přímo z Kolína pochází. Znalost města je důležitá pro strategii přežití. Velkou roli hrají známí lidé, ti jsou hlavním důvodem, proč v Kolíně lidé bez přístřeší zůstávají.

„Tak jsem tady na ulici. Dost to tady znám, ještě ze školy. Nedokážu si představit, jak bych to zvládal v jiném městě, kde nikoho neznám.“

Jistým lákadlem pro bezdomovce je Praha, kde mají více možností, ale představuje současně více rizik.

„Táhne mě to poslední dobou do Prahy. Je tam jinej život. Tam nepotřebuju žebrať ani nic jinýho, ani páchat trestnou činnost, lidi za mnou chodí sami. Ale Kolín je pořád dobrej, je tu větší klid. Praha je tak na 2 až 3 dny a pak jsem unavenej, tak jedu zpátky do Kolína.“

Kolín je tedy bezdomovci vyhledáván pro svou vesnickou atmosféru, klid a relativní bezpečí a zároveň nabízí větší rozlohu, kde je možné nalézt dostatek zdrojů pro obživu.

Přes různé výhody, které město Kolín má, je mezi respondenty několik lidí, kteří zde zůstávají, přestože by raději žili jinde. Jsou zde, protože neví, kam jinde jít, nebo netuší, jak se do vysněné destinace dostat. Jiní čekají spíše proto, že se obávají odjet směrem ke svému domovu – něco se jim doma nepovedlo a odmítají se tam vrátit, i když potřebují zařídit životně důležitý důchod. Pro tyto případy se stává město Kolín spíše vězením a oni zde zůstávají, i když by o ně bylo jinde postaráno lépe.

2.2.3 Zdroje obživy

Zdroje obživy bezdomovců jsou různorodé. Z odpovědí oslovených bezdomovců jsme jich identifikovali několik. Jde o relativně běžné zdroje, které bezdomovci využívají. Většina bezdomovců nemá oficiální zdroje obživy, protože postrádá potřebné doklady a další důležité věci pro získání těchto zdrojů. Často se stává, že legální zdroje jsou tak malé, že nezbyvá než přivydělat si neoficiálně (například sběrem).

2.2.3.1 Oficiální zdroje

Za oficiální zdroje pokládáme legální pracovní poměr, důchod nebo sociální dávky. Práci jako legální zdroj příjmů měli problém sehnat všichni oslovení a nezaměstnanost oslovených bezdomovců byla většinou dlouhodobá. Důvody byly různé. Často šlo o zdravotní problémy, problémy se závislostí a rasová nebo věková diskriminace. U mladých byla problémem nízká vzdělanost a malá pracovní praxe.

Dva lidé bez přístřeší se dle svých vyjádření setkali s diskriminací z důvodu romské příslušnosti nebo staršího věku. V prvním případě však nemusí jít nutně o rasovou diskriminaci, ale o problém s kriminální minulostí respondenta. Přestože tyto respondenti peníze dostávají, přičemž se jedná o částku relativně vysokou, oba žijí bezdomoveckým způsobem života. Jeden jako důvod udává, že ubytovny jsou plné, a druhý se nechce omezovat různými zákazy a příkazy a vlastní zahradní chatku, kde může žít.

Další dva respondenti pobírají dávky v hmotné nouzi. Vydávání těchto dávek se výrazně zvýšilo a díky tomu na tuto dávku mohou dosáhnout i někteří bezdomovci. Jedinou bariérou k získání dávky je povinnost včasně dojít na úřad práce.

„Mám sociálku 3 400 Kč, tento měsíc jsem tam zapomněl jít, málem jsem o ni přišel, mohli mě vyřadit z evidence.“

Tato dávka na běžný život nestačí, a tak jsou respondenti nuceni hledat jiné zdroje, které výplatu dávek neohrožují.

„Mám sociální dávky a k tomu sbírám železo po kontáčích.“

„Mám sociálku 3 400, půjčuji si občas od majitele, když mi nevyjdou peníze ze sociálky, a pak mu to vrátím. Do kontáku nechodím, ale mám kámošku v Kauflandu, která mi řekla, že v neděli po 7 večer mají 50 až 70% slevy na všechno, tak chodím tam.“

2.2.3.2 Vybírání popelnic

Sběr a vybírání popelnic je nejčastějším způsobem obživy bezdomovců v Kolíně. Zdá se, že počet lidí, kteří se k němu uchylují, postupně roste. Tím se taky stává sběr a vybírání popelnic stále méně výhodným zdrojem obživy.

„Občas si přivydělávám, že chodím po kontejnerech. Teď tu chodí tak 50 až 60 lidí, takže i ten přivýdělek je špatný, ale občas jsem našel i nějaké zlato, které jsem pak mohl prodat.“

Lidé v popelnicích hledají cokoliv – od jídla až po kovy. Výdělek za celý den práce nebývá vysoký, pohybuje se kolem 100 Kč. Málo efektivní činnost je však také způsobem trávení volného času. Sběr zabere celý den a pomáhá udržovat stereotyp dne, a tím i přežít těžké podmínky ulice.

„Vstávám v 8 až 10 hodin ráno, chodím horem dolem, večer přijdu domů a spím. Do 16 hodin je otevřena sběrna, když to nestihnu, tak to prodám ráno.“

Vybírání popelnic a hledání vyhozeného, které lze zpeněžit, může mít dobrý vliv na sebevědomí bezdomovce, jenž je tak prospěšný městu.

„Často se hodně procházím, vždy něco najdu ze sběru a prodám. Dobrovolně taky uklízím po lidech, taky injekční stříkačky. Sami policajti mě pochválili, že od té doby, co jsem tady, je zde pořádek.“

Ve městě Kolín se lidé vybírající popelnice orientují spíše na věci, které mohou zpeněžit než na jídlo. Je to dáno tím, že v obchodním centru zamykají své kontejnery na prošlé potraviny a ty nejsou pro bezdomovce dostupné. V tomto mají lepší pověst obchodní centra z okolních měst, kde existuje neoficiální dohoda mezi pracovníky obchodů a bezdomovci, kteří od nich odebírají vyřazené potraviny.

2.2.3.3 Žebrání

Snaha vyžádat od kolemjdoucích drobné je zdrojem obživy pro menšinu bezdomovců. Podle jednoho respondenta se jedná asi o 10 lidí, ale my jsme mluvili s 5 z nich. Jde o relativně viditelný prvek, kdy jedinec veřejně prezentuje své bezdomovectví, aby vzbudil soucit a vymohl si příspěvek. Tito lidé většinou tyto peníze potřebují pravidelně a mnozí tuto činnost dělají pod vlivem návykové látky. Je to velmi náročné hlavně na psychiku, žebrající lidé si musí vytvořit jistou odolnost a svým způsobem stanovit systém práce. Někteří se snaží měnit své působíště, protože tak mají dle svého mínění větší možnost dar získat.

Kolín je malé město a kapacita pro lidi živící se tímto způsobem je již naplněna. Proti tomuto druhu obživy se zaměřuje i městská policie a zaměstnanci bezpečnostních agentur.

2.2.3.4 Kamarádi

Výběr sociální skupiny je důležitou součástí strategie přežití. Při porovnání s bezdomovci ve větších městech je v Kolíně více bezdomovců snažících se udržovat vztahy s lidmi, kteří bydlí a občas jim pomáhají. Známa a příbuzní většinou zajišťují hygienický servis.

„Známí, kam se chodím osprchovat, berou to jako skutečnost, že jsem na ulici. Nějakou dobu jsem u známého i bydlel, ale pak přišla babička a musel jsem jít.“

Město Kolín svou rozlohou a počtem obyvatel nezaručuje anonymitu jako velká města a kvůli tomu větší skupiny bezdomovců působí rušivě a přitahují nežádoucí pozornost společnosti.

Lidé na ulici se pohybují po dvou nebo po třech. Jde však také o možnosti sdílení materiálních věcí, jako je například jídlo.

„Kolegové mi ale nosí jídlo, já jsem moc hrdý na to, abych vybíral jídlo z popelnice.“

2.2.3.5 Trestná činnost

Pro některé bezdomovce je drobná trestná činnost jednou z možností přivýdělku. Tato činnost je důležitá pro lidi s drogovou závislostí, protože potřebují více finančních prostředků a svým užíváním drog se dostávají na pomezí illegality. Městská policie však neeviduje trestnou činnost, které by se dopouštěli bezdomovci, pouze přestupky.

„Běžnými přestupky jsou narušování veřejného pořádku, squatting a obtěžování běžných občanů, například v nákupním centru. Jde také o sběr surovin, popíjení na veřejnosti, špatný hygienický stav, rozdělávání ohně, kdy je velké riziko vzniku požáru.“

Samotní bezdomovci se ke krádežím nepřiznávají a spíše mají negativní zkušenosti.

„Zkoušel jsem i krást, ale dostal jsem za to kdysi podmínku, tak už nekradu.“

Naopak trestnou činnost páchají někteří drogově závislí bezdomovci, pro drogově závislé ženy je běžná prostituce.

„Kradou třeba okapy, krádeže se hlavně týkají narkomanů, moc příležitostí však tady není, ale oni třeba jedou do Kutné Hory a okolí.“

„Pro ženy je zde nejdůležitějším zdrojem obživy prostituce, no, jsou to holky, který šlapou, jdou třeba za cikánem, který se nemyje a on jim za to dá třeba drogu. Někteří závislí si vydělávají dealingem, někdo za nimi přijde, aby sehnali piko, a oni prodají půlku a půlku si nechají.“

Tyto činnosti jsou však vykonávány spíše příležitostně. Platí totiž pravidlo, že úspěšné kriminálně žijící osoby nejsou bezdomovci, protože si dokážou vydělat i na bydlení.

2.2.3.6 Volný čas

Většinu času během dne bezdomovci tráví získáváním obživy, ať již jde o žebrání, nebo sběr. Lidé, kteří se živí žebrotou, setrvávají na více navštěvovaných místech (v okolí velkých obchodů a nádraží), ale většina lidí je spíše v pohybu různě po městě, během něhož prochází popelnice. Z rozhovorů je patrné, že většina bezdomovců se snaží uchovat nějaké návyky, které zanechávají pocit užitečnosti. Většinou vstávají brzy ráno a chodí brzy spát, většinou po setmění.

Bezdomovci nemají moc možností, jak trávit volný čas, a často rezignují na smysluplné trávení volného času. Jsou spíše samotářští a takto žijí již několik let. Adaptace na upravení životního rytmu v případě změny je obtížná.

„Dělám to, na co mám. Občas zajdu do hospody. Nemám moc peněz, abych si užíval, lidé mají větší důchody. Někdy si jdu koupit něco do obchodu, ráno jsem byl v Lidlu. Většinu času trávím zde a jsem sám.“

„Já neplánuju – každý den je jinej. Prdne mi v kouli a jedu do Prahy na párty. Snažím se nějak bavit, aby nebyla nuda a abych nemusel myslet. První co udělám, když vstanu – seženu něco ke snídani, a kolem 11 hodiny si dávám pivo (každý den), pak se stavím u táty nebo u ségry. Odpoledne už je hodně různý. Jsem každý den v jiném městě.“

2.2.3.7 Místa, kde spí

Zmiňovali jsme, že většina míst, kde lidé bez domova přespávají, se nachází na okraji města. Někteří se snaží místa přespávání neměnit, jiní své místo mění kvůli zdroji obživy. Takový způsob přespávání je dán spíše osobnostními rysy.

„Spím, kde se dá, nyní nemám žádné stále místo. Hodně se pohybuju, živím se sběrem, proto nemám žádné stále místo.“

Nikdo z oslovených nebyl plně spokojený se standardem bydlení. Většina oslovených tvrdí, že hlavním důvodem je, že nemají na ubytovnu nebo že všechny ubytovny jsou plné. Najdou se však i lidé, kteří ubytovny odmítají a nachází v současném bydlení klid.

Jeden respondent bydlí celoročně v chatce. Tato chatka má jednu místnost, holé stěny, podlahu bez koberců a vše je v ní očouzené od kamen. Respondent vykazuje známky demence.

O tom, že lidé bez domova mohou bydlet kdekoliv, vypráví jeden mladý respondent, který bydlí vně domu za tichého souhlasu sousedů. Ve vnitru obytných domů (schodiště, sklepy nebo půda) může spát více lidí, které jsme neměli šanci objevit. Tito lidé chtějí zůstat v anonymitě a jejich místa jsou veřejnosti ukryta.

2.2.4 Kazuistiky – příklady možné sociální intervence

Během sběru dat jsme se setkali s různými lidskými osudy. U některých jsme shledali jako důležitou sociální intervenci. Lidé bez domova často nevědí, kam se mají obrátit. Jako sociální pracovníci jsme během vyprávění životních příběhů určili, jaké by mohly být kroky sociální intervence pro zlepšení sociální situace oslovených bezdomovců.

1) Zde je příběh manželů, relativně krátce na ulici – jedná se o muže, jemuž byla odebrána noha, a jeho paní.

„My jsme měli dluhy, město nás za našimi zády vystěhovalo, máme exekuce. Já má důchod 8 000 Kč, z toho dostávám 1 800 Kč, moje paní má 5 000 Kč a dostává 1 000 Kč. Když jsme se na měšťě ptali, kde se budeme mýt, řekli nám, že v Labi je vody dost, že se máme umýt v řece. Já už bych bez paní nemohl žít, kdybychom začali využívat nějaké sociální služby, museli bychom se rozdělit a to nechceme. Jinak o možnostech další pomoci nevíme.“

Při rozplétání tohoto případu bude nutno začít tím, že se znovu obnoví důvěra v instituce. Dále by úřady měly prověřit platnost exekuce. V případě invalidního důchodu by mělo zůstat této osobě nezabavitelné minimum. Zbylé částky, tedy 1 800 a 1 000 Kč, jsou neadekvátní. Během sociální intervence by bylo vhodné manžele ubytovat, alespoň na noclehárně. Později najít ubytovnu, která by je přijala.

2) Jiný respondent si stěžoval na to, že rejstřík mu brání v nalezení práce a jako Rom je diskriminován v práci a v možnostech ubytování.

„Celkem jsem strávil ve vězení 14 let, před 10 lety naposledy, mám ještě záznam v rejstříku. Jsem Rom. Pracuji v sociální firmě, ale jsem na ulici, protože nemohu najít ubytovnu nebo byt. Ubytovny jsou plné a do bytu mě nikdo nevezme, protože jsem Rom.“

Respondent neví, že může požádat o výmaz z rejstříku – pokud byl ve vězení více než 5 let, je možno podat žádost po 10 letech, protože někdy výmaz není udělán automaticky. Jako Rom nemá jedinou možnost pracovat pro neziskovou organizaci Prostor, bylo by vhodné hledat jiné místo. Také by bylo vhodné s ním hledat místo na ubytovně.

3) Vysokoškolsky vzdělaný respondent má již důchodový věk a je ze Slovenska. Žije 5 let na ulici Kolína a nejvíce se obává stigmatu, kdyby se rodina dozvěděla, že skončil na ulici.
„Před 10 lety byl tady na práci velký nával, jenže brali jen v menších firmách, kde jsem se udržel ještě 5 let, ale pak jsem přišel o prsty, když jsem šel v zimě na velký výlet, měl jsem rozbitou nohu. Přišel jsem o prsty na nohou. Poté jsem byl nějaký čas u sestry a pak odjel zas hledat práci, ale to už bylo těžší. Jsem rozvedený, děti jsou dospělý, jsou v zahraničí, jsem s nimi v kontaktu tak dvakrát do roka, ale vůbec nevědí, že jsem na ulici, to by byla moje smrt. Nyní tam budu muset jet kvůli důchodu.“

Respondent je zahořklý a bylo by vhodné s ním hovořit o jeho rodině a pokusit se s ní navázat kontakt. Respondent zde 5 let pracoval, ale nezaevidoval se na úřadu práce, i když mohl. Kvůli zranění mohl požádat o invalidní důchod. Pokud by nemohl obnovit kontakt, bylo by vhodné zajistit mu přes úřad sociální dávky v trvalém bydlišti, kam by byl poslán vyřídít starobní důchod.

4) Mladý respondent popisuje své psychické stavy, a jak si udává samoléčbu pervitinem.
„Umřela mi sestra na rakovinu a také se se mnou v té době rozešla přítelkyně, se kterou mám dítě. Bylo toho na mě dost, a tak jsem si řekl, že je mi všechno jedno, fetuju, chlastám a bydlím venku, taková sebedestrukce. Dokonce jsem se pokusil i podřezat. Hospitalizován asi 8krát, vždycky jsem utek – buď jsem tam byl kvůli drogám, nebo agresivitě – tu už mám od mala. Museli mě tlumit léky. V současnosti nemám s agresivitou problém. Tlumí mi to pervitin.“

Typický klient K-centra, potřeboval by si s někým promluvit. Vhodný pacient pro léčbu ambulantním psychiatrem nebo na konzultace s psychologem. Klient však nemá k tomuto druhu odborníků důvěru. Hospitalizaci, která by v jeho případě byla vhodnější, bude odmítat. Klient nemá doklady ani sociální dávky. Větší část práce bude psychotherapeutická a úspěchem by bylo přesvědčení, že mu pomůže hospitalizace v psychiatrické nemocnici. Otázkou je, zda zde existuje takový odborník, který s ním může pracovat.

5) Starší muž, který žije sám ve své zahradní chatce a fyzicky přestává být samostatný, vypráví o svém životě.
„Narodil jsem se v Kolíně, mám tady trvalé bydliště. Byl jsem 5 let v děčáku, když jsem se vrátil k mámě, bydlel jsem v Odolené Vodě, kde zůstala žena se dvěma syny, a já jsem se vrátil do Kolína. Pracoval jsem tady několik let, když jsem přišel o práci, prodal jsem byt. Lituju toho, že jsem byt prodal, bylo to tam mnohem snazší, tolik levných bytů není. 3 roky jsem z toho žil, než jsem šel do důchodu. Teď bych platil 5 000 Kč za nájem, pak by mi zbývaly na život jen 4 000, to by se mi nechtělo, to je málo. V chatce jsem 10 let, v bytě jsem byl taky 10 let, důchod jsem dostal ještě za komunistů.“

Otázkou je, zda do jeho života zasahovat. Klient bydlí ve své chatce. Úroveň bydlení je však horší než u některých bezdomovců. Má evidentní problémy s alkoholem a další zdravotní

problémy, včetně demence. Respondentovi je jedno, zda tam někdo chodí, nebo ne. Postupně přestává samostatně bydlení na chatce zvládat. Otázkou je, zda by bylo vhodné obnovit kontakty se syny, několikrát o to projevil zájem.

Každý oslovený bezdomovec byl rád osloven s nabídkou pomoci. Otázkou je, zda by takovou pomoc přijal a zda nám nezatajuje další informace, které by bránily změně jeho situace. Pokud tyto informace nebudeme znát, těžko můžeme přijít s nabídkou pomoci, která bude efektivní.

2.2.5 Motivace ke změně

Nejvíce práce s bezdomovci představuje snaha změnit jejich motivaci. V jejich životě se stalo mnoho událostí, které mají vliv na jejich postoje, a často se sami nevědomky vyčleňují ze všech možností pomoci.

Podpora motivace bezdomovce je dlouhodobá a složitá práce, která závisí na individuálním přístupu. Je tedy důležitá osobnost, která takového přístupu je schopna a vůbec je schopna pochopit a i akceptovat to, že někteří bezdomovci momentálně pomoci nechtějí (to se může změnit). Není dobré motivovat bezdomovce negativně.

Někteří bezdomovci ve své životní situaci nachází i pozitivní hodnoty. Zároveň vědí, proč by měli ulici opustit. Tyto nevědomé pozitivní hodnoty, které na ulici nachází, jsou velkou bariérou k započítí reintegrace.

„Když jsem se dostal před 5 lety na ulici, tak jsem si říkal, že mám dvě možnosti – sehnat si práci, nebo si počkat na důchod. Našel jsem tady určitý klid. Připadám si jako mnich, který si pouští rádio a občas zajde na návštěvu.“

Dále je to často zmiňovaná svoboda. Vnímaná svoboda však nemusí být chápána jako svoboda, ale spíše lenost.

„Jen svoboda. Kdybych měl doklady, vadilo by mi, že se flákám, ale protože je nemám, tak mi to zase tak nevadí. To že nemám doklady, tím pádem nic nemůžu a je to pro mě pohodlné alibi, výmluva, která se mi hodí.“

Bydlení na ulici však také může být útekem. Spíše než bydlet na ubytovně, volí mnozí možnost spát venku. Může jít o strach z budoucnosti a obava, že ubytování pod střechou nevyřeší všechny jeho problémy.

„Kontakt s lidma, mám svůj klid, nemusím se bát, že ztratím klíče, nepřemýšlím, ubytovna je k zbláznění, tak jsem raději venku. Vadí mi hluchost Romů na ubytovně.“

I když se bezdomovci dlouhodobě adaptovali na život na ulici a našli v něm jistá pozitiva, stále existuje mnoho věcí, které jim při životě na ulici vadí. Zpočátku nejvíce postrádají velmi praktické věci a nedostatečnou hygienu. Na tyto nedostatky se dá rychle zvyknout, ale stále představují dobrou motivaci k návratu do společnosti.

Ženy na ulici jsou více ohrožené a přitahují větší riziko napadení. Muži se obávají spíše sami sebe a toho, že mohou být kriminalizováni. Nejistota spojená s životem na ulici vadí spíše starším lidem.

Vysokoškolsky vzdělaný respondent se cítí sám a tvrdí, že pro člověka, který celý život pracoval na vysoké pozici, je relativně těžké adaptovat se na sociální skupinu, která mezi bezdomovci je.

„Nevím, co bude zítra, je to taková nejistota, nevím, co se bude dít. Nevím, jestli mi někdo neukradne stan nebo, když spím, jestli sem někdo nepřijde a nebude mě chtít zbít. Mám vysokou školu, myslím, že lidé na ulici by se měli chovat jinak. Nikdy jsem nebyl v base a nemám tetování, což je docela stigma, když je člověk na ulici.“

Lidé na ulici jsou ve specifické situaci, která vede k vytvoření jistých potřeb a strategií myšlení. Změnou situace lze tyto jejich strategie myšlení a potřeby ovlivnit. Jako člověk, jemuž hrozí pád na ulici, se bojí bezdomovectví, tak lidé na ulici se mohou bát změny. Mohou se obávat, že tuto změnu nezvládnou nebo že tato změna nepřinese slibované uspokojení.

2.3 Shrnutí analýzy zjevného bezdomovectví

- Na ulicích Kolína se pohybuje okolo 50 bezdomovců, tento počet je pravděpodobně vyšší v letních měsících.
- Lidé na ulicích nemají důvěru v oficiální pomoc. Často se pohybují po dvou či po třech, protože větší skupinky vzbuzují nežádoucí pozornost. Přespávají mimo centrum města.
- Polovina dotázaných lidí je z Kolína, nejmladšímu je kolem 20 let a nejstaršímu více než 60 let. 80 % lidí bez přístřeší tvoří muži. Většina lidí na ulici je svobodná.
- Lidé na ulicích se živí zejména sběrem a pouze menšina žebráním.
- Motivace k využívání sociálních služeb touto skupinou je komplikovanější, ale potřebná.
- Lidé na ulicích Kolína jsou komunikativní, ale potřebují informace. Doporučujeme začít terénním programem, který vzbudí potřebnou důvěru v sociální pracovníky a nabízenou pomoc.

3 Analýza potřeb skrytých bezdomovců

Další část analýzy se věnuje lidem dlouhodobě bydlícím na ubytovnách. Vzhledem k velké ubytovací kapacitě komerčních ubytoven v Kolíně, která aktuálně **čítá 1113** ubytovacích míst, tvoří skupina lidí zde ubytovaných nezanedbatelný podíl kolínské populace, která je ohrožena sociálním vyloučením.

Zajištěním ubytování práce s bezdomovci nekončí. Střecha nad hlavou (ubytovny) skryje další problémy bezdomovců. Utrpení lidí na ubytovně nemusí být menší než lidí na ulici. Komerční ubytovna představuje provizorní bydlení, které s sebou nese mnoho nevýhod, avšak mnozí rezignují na standardní bydlení a zůstávají závislí na sociálních dávkách v podmínkách, které jim v dalším rozvoji zabraňují.

3.1 Monitoring

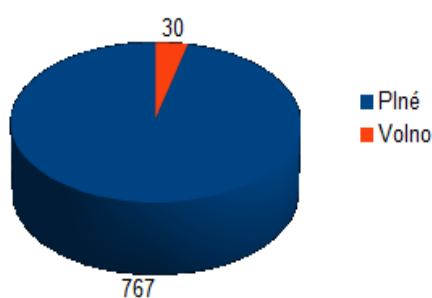
Monitoring probíhal prostřednictvím telefonního a e-mailového dotazování.

V Kolíně je celkem 27 ubytoven. Nejvíce ubytovaných má ubytovna Accom servis v Jaselské ulici, kde je pro pracovníky firem vyhrazeno 160 míst, a nejmenší ubytovací kapacitou, čítající 12 míst, disponuje ubytovna Heincl. V Kolíně je 9 ubytoven, které jsou velkokapacitní, tzn. nabízejí více než 50 ubytovacích míst. Celkově tyto ubytovny mají 766 ubytovacích míst, tedy **69 %** z celkového počtu míst v Kolíně.

Monitorováno bylo 21 ubytoven, kde bylo v čase provádění analýzy ubytováno 767 obyvatel. Obsazenost v únoru 2014 dosahovala kolem 96 %.

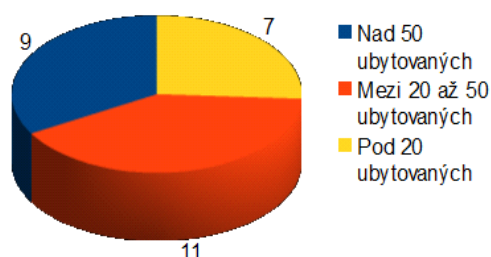
Graf č. 12: Obsazenost oslovených ubytoven

Obsazenost oslovených ubytoven 96%

Graf č. 13: Kapacity jednotlivých ubytoven

Počet ubytoven dle počtu ubytovaných

Tyto ubytovny jsou směřovány do městských částí Kolín IV a Kolín V, tedy východně a severně od centra. V těchto částech se nacházejí hlavně zmiňované velkokapacitní ubytovny. Dohromady je zde 17 ubytoven a celkově 995 ubytovacích míst, tedy 89 % veškeré ubytovací kapacity v Kolíně.

Dle zjištěných informací taková koncentrace ubytoven nezpůsobuje větší problémy, neboť jde většinou o průmyslové oblasti. Kvalita ubytoven je různorodá, jedná se o ubytovací

kapacity pro firmy i pro lidi sociálně slabé. 9 ubytoven z 21 sledovaných má více než 50 % uživatelů, jejichž pobyt je hrazen ze sociálních dávek. Bohužel, kvalita těchto ubytoven je často pochybná. Kapacita ubytovacích míst v Kolíně se nyní nemá rozšiřovat.

Obrázek č. 1.: Mapa rozložení ubytoven v Kolíně

3.1.1 Struktura obyvatel ubytoven

V průběhu dotazování nám odpovědělo 21 ubytoven, které jsme zahrnuli do analýzy. Jejich obsazenost byla 96 %. Monitoring se týkal **797 míst, tedy celkově 72 % míst.**

Dotazování bylo zaměřeno na zjištění základních charakteristik týkajících se struktury obyvatelstva ubytoven v Kolíně.

Co do četnosti mužů a žen je většina ubytovaných mužského pohlaví (71 %). Dále jsme zjistili, že na ubytovnách je relativně velké množství ubytovaných rodin, cca 55 %. Dle těchto propočtů se můžeme domnívat, že většina jednotlivců na ubytovnách budou muži a málokterá žena na ubytovně nebude součástí rodiny.

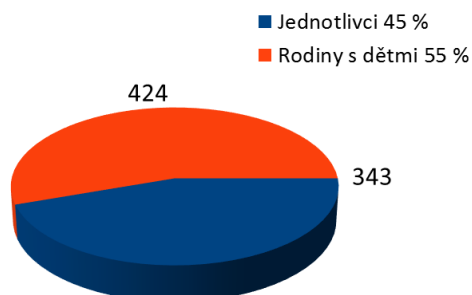
Dle šetření je na ubytovnách 76 rodin a každá z těchto rodin má v průměru 5 členů. Tyto rodiny v ubytovnách často obývají sotva dvě místnosti. Pokud taková rodina platí minimální cenu 3 000 Kč za osobu, celkově platí 15 000 Kč za měsíc. Tato rodina se pak uměle udržuje na ubytovně, přestože je možné za takovou částku sehnat nájemní bydlení.

Rodiny na ubytovnách spolupracují s kurátory Oddělení sociálněprávní ochrany dětí Kolín. Pokud úřad práce vyplácí rodinám příplatek na bydlení v takové výši, bylo by vhodné tyto rodiny motivovat k vyhledání nájemního bytu, kde prostředí pro výchovu dětí je vhodnější než prostředí ubytovny.

Graf č. 14: Pohlaví uživatelů ubytoven

Graf č. 15: Kolik jednotlivců bydlí na ubytovnách
Většina lidí z ubytoven je z rodin

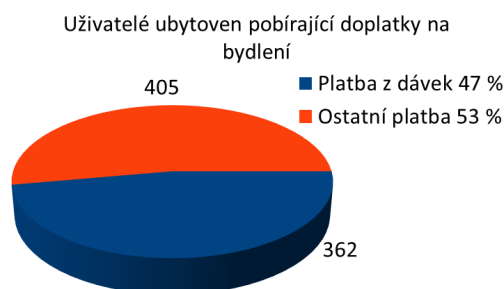

Díky dotazování jsme zjistili, že téměř polovina – 47 % obyvatel ubytoven – má trvalé bydliště v Kolíně. Je zajímavé, že stejné procento ubytovaným platí úřad. Může jít patrně o náhodu, ale 43 % obyvatel je z České republiky a 10 % pochází z ciziny (nejvíce ze Slovenska). Obavy, že ubytovny jsou plné lidí z ciziny, se nenaplnily. Češi s trvalým pobytem mimo Kolín zde bydlí patrně kvůli práci a lidé s trvalým bydlištěm v Kolíně nejspíše pobírají sociální dávky. Můžeme připomenout, že v roce 2012 pobíralo dávky na bydlení 598 osob a tento počet se mírně navýšil. Je možné, že až 60 % poživatelů doplatků na bydlení bydlí na ubytovnách. Jde tedy o velké částky, které město investuje do ubytovacích zařízení a do samých klientů, ale dále s těmito zařízeními ani s klienty nepracuje. Jak ukáže kvalitativní analýza, strádání klientů při ubytování přetrvává a stali se na dávkách závislí.

Graf č. 16: Uživatelé dle místa bydliště

Graf č. 17: Uživatelé, kterým bydlení platí úřad

3.2 Detailní analýza

Během sběru dat jsme oslovili 10 ubytovaných na 5 různých ubytovnách, celkem 4 ženy a 6 mužů. Všichni byli Češi, nejmladšímu bylo 22 let a nejstaršímu 62 let. Většina z nich měla základní vzdělání, pouze 3 z nich měli výuční list. 4 z náhodně oslovených respondentů měli zkušenost s pobytem na ulici, tedy i se zjevným bezdomovectvím. Většina z nich byla na ubytovnách již několik let.

3.2.1 Názor odborníků

Není možné konstatovat, že všichni lidé na ubytovnách mají status skrytých bezdomovců ani že všichni skrytí bezdomovci jsou na ubytovně. Nelze reálně odhadnout počet skrytých bezdomovců. Jako problematické se jeví zejména pobyty rodin s dětmi na ubytovnách.

„Chybí zde sociální péče o rodiny s dětmi, je tady hodně rodin, které nejsou nijak podchycené. Nejproblematictější jsou právě lidé na ubytovnách.“

„Jsou tady 3 problémové ubytovny, struktura jejich obyvatel je nekontrolovatelná a komunikace s nimi velmi obtížná. Je to mnohem vážnějším problémem než jednotliví lidé bez přístřeší.“

Práce s lidmi na ubytovnách je obtížná a často tito lidé nemají motivaci svoji situaci sami změnit a pracovníci možnosti pomoci nevidí optimisticky.

„Nevidíme žádné úspěchy. My nejsme schopni například pomoci psychiatricky nemocným lidem. Jedině jim můžeme zajistit dávky a bydlení.“

„S lidmi z ubytoven ale moc nepracujeme, těžko se s nimi komunikuje. Je potřeba tam nastavit řád, hodně to záleží na ubytovatelích.“

Bariérou k získání nájemního bydlení je špatný systém vyplácení doplatku na bydlení.

„Ceny na ubytovnách se pohybují od 4 200 až 5 000 Kč, nejlevnější nájem garsonky je za 4 000 Kč plus energie. Je tady tolik ubytoven, neboť úřad práce odmítá dávat dávky hmotné nouze, pokud dotyčný nemá stálé ubytování. Když bydlí u známých, je zas společně posuzovaná osobou, a tudíž na dávky také nedosáhne. Například bývaly tady holobyty, ale na ně stejně nedostávali klienti příspěvky, neboť holobyty nebyly zkolaudovány ani jako byty, ani jako ubytovna. Jedinou variantou je tedy ubytovna, kterou úřad práce proplácí.“

Dalším faktorem je absence sociálního bydlení. Pro lidi v sociální nouzi je komerční ubytovna často konečným stupněm bydlení.

„Tady je těžké získat trvalý pobyt, takže je následně problém získat sociální dávky na nájemní byt. Chybí zde propustnost bydlení, není tady žádné sociální ani startovací bydlení.“

Problematiku velkého množství lidí na ubytovnách se chystá Česká republika řešit poněkud nešťastným způsobem – omezením dávek na bydlení.

„Je to peklo s tou dávkou v hmotné nouzi, jsem zvědav, kolik lidí kvůli tomu zůstane na ulici. Chybí tady azylové domy a sociální bydlení, stát by takhle mohl investovat sám do sebe, měli by naopak regulovat ubytovny, co lidi ubytovávají jen kvůli doplatkům na bydlení.“

3.2.2 Prostředí ubytoven

Celkem jsme navštívili 5 ubytoven, kde jsme se dotazovali ubytovaných v rámci šetření.

Prostředí ubytoven se výrazně liší. Je relativně těžké hodnotit standard bydlení v jednotlivých ubytovnách. Subjektivně jsme dvě navštívené ubytovny shledali jako nevyhovující. Tyto ubytovny jsou o to rizikovější tím, že zde rodiny vychovávají děti. Dvě ubytovny jsou určeny pro jednotlivce. Jde sice o podprůměrné bydlení, ale lze říci, že je standardní. Poslední ubytovna vypadá relativně kvalitně a odpovídá tomu i hodnocení respondentů (ubytovaných).

3.2.2.1 Starokolínská ulice – Zeman

Jde o bývalé bytové domy, v nichž se zpočátku jednalo o nájemní formy bydlení, později ho majitel změnil na ubytovnu. Ubytovna je obývána především romským obyvatelstvem. Prostředí připomíná bezdomovecký squat a v okolí si hrají děti. Romské obyvatelstvo má specifické zvyky a je otázkou, zda lze tyto zvyky usměrňovat. Faktem zůstává, že vstup do ubytovny není zajištěn, topí se zde dřevem a okolí je plné odpadků. Lidé na ubytovně jsou nedůvěřiví a odmítají s námi hovořit.

V současnosti se pracovníci z Odboru sociálních věcí a zdravotnictví MěÚ Kolín snaží děti z této ubytovny dostat. V minulosti havarijní stav objektu řešil i stavební odbor. S klienty ubytovny rovněž pracují sociální pracovníci v rámci sociálního programu Prostor PLUS, o. p. s.

Oslovená respondentka zde bydlí se dvěma dětmi a je vděčná za ubytování. Věří, že nemá jinou možnost. Respondentka vůbec netušila, kolik za dvě holé místnosti vlastně platí, a je jí to vlastně jedno, protože poplatek platí úřad. Respondentka je vlastně postavena před hotovou věc. Bydlí zde, protože zde bydlí i její sestra. Sama však není úplně spokojena.

„Děti hlavně potřebují pokojíček, nemám tady žádný nábytek, nemám tady nic. Slíbil mi tady stěnu, nepřišel dva dny, takže dva dny jsem tady spala v zimě, než mi ji donesl.“

Respondentka má strach hovořit o dalších problémech a bojí se pomluv, které se mohou šířit od dalších uživatelů ubytoven. Strach z vyhození z ubytovny a odebrání dětí může být důvodem, proč lidé setrvávají v takovém prostředí. Nikdo jiný s námi bohužel nechtěl mluvit a nemáme srovnání s dalšími názory, ale prostředí ubytovny bylo pro výchovu dětí rozhodně nevyhovující.

3.2.2.2 K Raškovci – Lumturi, s. r. o.

Tato ubytovna z vyjádření odborníků měla vždy horší pověst, ale úroveň bydlení se začíná zvyšovat. Je to velká ubytovna z buněk, která je v Kolíně vnímána jako "poslední štace". To se údajně začíná měnit – majitelé vyhazují problémové klienty, nové lidi si vybírají, od května 2013 se mění bydlení k lepšímu. Majitelka začala dbát na dodržování pravidel, jako je například otevírací doba pokladny, praní, stanovení služeb na úklid. Je zde také připravena jedna místnost pro sociální programy Prostoru PLUS, o. p. s.

Oslovení respondenti mluví spíše o standardu. Oslovený respondent je jednotlivec a uznává, že zatím nemá moc jiných možností, kde být.

„Je to v rámci možností standard, bydlel jsem 3 a půl roku v bytě, rozešel jsem se s přítelkyní, začala si vydělávat sama, tak jsem ji nechal být. Jsem tu sám na pokoji, teď bydlím v lepší části ubytovny Raškovec než dříve.“

Chce mít samostatný pokoj, za který platí 5 000 Kč, zatímco jeho důchod činí 5 900 Kč. Sám však poukazuje na fakt, že kvalitu ubytovny většinou kazí lidé, kteří tam bydlí. Jde především o vztahy mezi ubytovanými a také existence lidí, kteří působí problémy. Jeho kolegové jsou součástí skupiny, se kterou se setkává. Pro jednotlivce je to často skupina jediná.

„Sedím tady na kuchyni, co můžu dělat. Prostě tady sedím a komunikuju s ostatními nebo jdu ven.“

Zatímco pro jednotlivce tato ubytovna může představovat standardní bydlení, pro rodiny s dětmi je pobyt na takové ubytovně ohrožující. Přestože jedna z respondentek ví, že prostředí ubytovny není vhodné pro rodinu, je ráda za tuto možnost.

„Kdyby skončily takovýhle ubytovny, tak bych byla na ulici, mám požádáno o byt, ale musím pracovat, abych na něj měla nárok. Musím se starat o děti a sama nevím, kde práci hledat.“

Situace na této ubytovně se zlepšuje. Přesto zde zůstávají nevýhody, které jsou asi ve všech ubytovnách.

„Mám sama pokoj s dcerou asi 3 × 4 metry, televizi, skříň a postel, kuchyňka je společná na chodbě. Já jsem na dobrý půlce, kde se udržuje čistota, máme uzavřený záchod, což je dobrý, udělala bych koutek pro děti, kde by mohly řídit, když sem berou matky s dětmi. Zlepšilo se to tu o dost, zamyká se, čistota se udržuje. Neohrožuje mě tu nic, vztahy mám s ubytovanými dobré, nemám tu hluk, když dám holku spát. Jediné nevýhody, které vidím, je společná koupelna, záchod a kuchyň, která se zapíná v 9 ráno a vypíná se v 10 večer.“

3.2.2.3 Polepská ulice – Ubytovna pro osoby bez přístřeší

Zřizovatelem ubytovny je město Kolín. Dříve zde byla registrována sociální služba azylového domu pro lidi bez přístřeší, ale později byl objekt registrován jako ubytovna. Důvodem byly finance, konkrétně finanční náročnost pro pořízení odborného personálu. Tato ubytovna spolupracuje se sociálními kurátorkami, které doporučují přijetí klientů. Tato služba je určena pro dospělé osoby a většina z nich má za sebou zkušenost s bezdomovectvím. V rámci této ubytovny funguje i noclehárna. Zajímavostí je dlouhodobost pobytu některých uživatelů (až 10 let). Ubytovna nabízí další služby, jako je praní, jídlo, možnost práce za stravenky a sociální poradenství.

Představuje rovněž jednu z možností, kde by mohlo vzniknout nízkoprahové denní centrum pro bezdomovce. V poslední době je snaha nastavit přísnější řád a zintenzivnit sociální práci s klienty. Jde o druh lidí, kteří by patrně nevládali využívat jiných komerčních ubytoven z důvodu svých specifických problémů.

Ubytovatelka byla jedna z odborníků.

„Poskytujeme přístřeší osobám, které jsou bez domova nebo mají nějaký další handicap, tělesný, psychické potíže, berou návykové látky nebo alkohol. Cílem je určitá pomoc při řešení jejich každodenních problémů, dohled na hygienu, ochrana proti těm, kteří zneužívají jejich důvěřivost, zprostředkování a pomoc při kontaktu se sociálním prostředím, zprostředkování kontaktu s rodinou, podpora při dodržování společenských a jiných norem. Panuje zde důvěra a ochota pomoci. Je zde mezi námi kombinace přátelského a rodičovského vztahu. Především je vedeme k tomu, že existují nějaká pravidla, která se musí dodržovat. Existuje tu domovní řád.“

Ne všichni klienti jsou spokojeni s režimem ubytovny. Vyšší pozornost, která je na této ubytovně na uživatele zaměřena, a režim podobný azylovému domu všem klientům nevyhovuje, ale s bydlením jsou spokojeni.

„Jsem tu, protože nemám žádnou jinou možnost bydlení. Nejsem spokojený, je to ubytovna s režimem, nemůžeš mít návštěvu, jsou tu rozpisy v tom, kdo má službu na úklid. Je mi 35 a některé věci jsou tu dost podobný výkonu trestu. Když se nevrátím do 22 hodiny, nepustí mě dřív než po šesté ráno – jednou se mi to stalo. Soukromí, absolutní ztráta soukromí, musíš

trávit spoustu času s lidma, se kterými by ses normálně nepotkal. Bylo by lepší, kdybych měl možnost chodit ven, kdy chci, a nechodili by mě v noci počítat, to je jako v kriminále.“

Druhý oslovený respondent je vhodným klientem azylového domu a bylo s ním již vykonáno mnoho práce. Svoje potíže vidí především ve fyzických bariérách, jako invalida se musí každý den soukat do druhého patra.

„Nakonec mi tady vadí skoro vše, mohlo by to tady být přístupnější pro vozíčkáře. Nevím, co dělat, jsem 9 měsíců na vozíku, nemůžu tancovat, chodím o berlích, občas se mi točí hlava, schody jsou do druhého patra, ale já to zvládnou, musím to zvládnout.“

Televize je jedním ze zdrojů konfliktů na ubytovnách, jak zmiňuje tento respondent. Zde je noční režim od 22:00 hod.

3.2.2.4 Škodova ulice – Mgr. Šílová

Ubytovna je bývalou školou a ubytovává pouze muže. Jsou zde klienti drogových služeb, několik pracujících a 25 lidem platí tuto ubytovnu úřad. Patří mezi velkokapacitní, nabízí 70 ubytovacích míst. Vypadá zanedbaně, ale dle majitele nevýdělavá, protože škola není uzpůsobena jako ubytovací prostor a velkou částku nákladů tvoří vytápění objektu.

Respondenti jsou celkově s ubytovnou spokojeni. Za cenu, kterou platí, dostávají relevantní ubytování. Většina stížností od respondentů se týká nedostatku soukromí a problémů ve společném soužití.

Dotázaný respondent zde zůstává především z finančních důvodů. Je zde spokojen s tím, že se s ostatními obyvateli shodne a s menšími neshodami se dokáže vyrovnat. Chválí provozovatele ubytovny, kteří se snaží udržet řád na ubytovně. Ten se ukazuje jako zásadní pro udržení kvality ubytovny.

„Hezky se o to starají, jsou tady čistý záchody, vytírá se tady, vše je ok. Za 30 Kč si můžete vyprat, je tady zákaz návštěv, který se přísně dodržuje, zákaz kouření, což se už tak přísně nedodržuje. A nesmí se tu pít a dělat bordel, jinak je člověk vyhozen.“

Respondenti se shodují na tom, že tato forma ubytování je jejich jediná možnost. Na ztrátu soukromí si stěžuje pouze respondent, který je zde krátce. Většina lidí na ubytovnách bydlí dlouhodobě a na omezení, která s sebou toto bydlení nese, jsou zvyklí.

„Je to velká místnost tak, 7 × 7 metrů. Jsme tu celkem tři, ale postelí je tu 6, je tu TV, umyvadlo, mám postel v rohu. Sprchy a záchod jsou společný na chodbě. Nemám jinou možnost než být tady. Byla to jediná ubytovna, kde bylo volno. Vadí mi tu, že jsem na ubytovně, že máme společný sprchy, žádný soukromí, štve mě i to, že tu vůbec jsem. Jsem zvyklý na to, že jsem v bytě.“

3.2.2.5 Havlíčkova ulice – Hurricane group, s. r. o.

Tato ubytovna se zaměřuje na rodiny s dětmi. Některé pokoje jsou koncipovány jako byty. Ty jsou nabízeny pouze osobám, které jsou na ubytovně déle a jsou bezproblémové.

Je tu společenská místnost, kde se pořádají akce pro děti, jako například oslava Mikuláše apod. Dochází sem pracovníci z Prostoru PLUS, o. p. s.

Tato ubytovna byla jednou z prvních, které zavedly společné úklidy, tedy pravidla vyžadující, aby se ubytovaní podíleli na úklidu. Návštěvy nemohou do ubytovny, jen do společenské místnosti.

Čistota a prostředí ubytovny je výrazně lepší než u ostatních navštívených ubytoven. Rodiny v této ubytovně jsou relativně spokojené. Přesto je to stále jen ubytovna, která nemůže nahradit běžné bydlení.

„Exekucí jsem přišla o vlastní byt. Nejvíc se bojím toho, že tady skejsnu do konce života, což bych fakt nerada. Kdyby mě odsud vyhodili, tak bych asi na ulici skončila, ale nedokážu si to představit. Nemůžu si stěžovat, chtěla bych být zpátky v městském bytě, ale je to hrozně drahý.“

Tato respondentka chválí to, že má dvě samostatné místnosti. Ubytování na komerčních ubytovnách podléhá určitým omezením a pravidlům, ale na této ubytovně má rodina dvě místnosti a samostatnou kuchyni i sprchu, což umocňuje dojem vlastního bytu.

„Mám tady na ubytovně bytovou jednotku, takový 1+1, 2 pokoje, vlastní kuchyň s koupelnou. Ubytovna sama na své náklady opravuje, když se něco porouchá. Dělá pro děti občas společenské večery a děti mají vyžití. Plánuje se také nějaký dětský koutek. To je tady super. Trochu mi vadí, že tu není úplná volnost a svoboda. Jsou tu určitý pravidla. Ale jinak mi je tu celkem dobře a nemůžu si stěžovat. Je tu čisto a já mám vlastní takový byt, takže za mě v pohodě. Je tady prostor pro hraní, což je fajn.“

Další respondentka vypráví o nemožnosti sehnat nájemní byt. Přitom úřad platí mnohdy rodinám na ubytovnách více, než by rodina platila v nájemních bytech.

„Z úřadu práce za bydlení platíme 13 000, doplácím 700 Kč, což je normálně celý nájem.“

3.2.3 Možnosti sociální intervence

Lidi na ubytovnách trápí problémy, které se příliš neliší od potíží provázejících zjevné bezdomovectví. Osobní příběhy lidí na ubytovnách mají několika společných rovin. Většinou jde o nízký příjem, psychické problémy, jako jsou závislost a deprese, a vztahové problémy.

3.2.3.1 Dluhy

Z příběhů oslovených respondentů vyplývá, že na ubytovnu se mnoho rodin dostalo kvůli výrazným výdajům, které neuměli řešit. Například jedna z respondentek měla vysoké nedoplatky za plyn. Jindy šlo o nečekané omezení příjmů a ztrátu zaměstnání.

„Měla jsem dříve vlastní byt asi pět nebo šest let, potom přišla exekuce, protože přítel nepracoval a já, abych utáhla domácnost, tak jsem si půjčovala, navíc přítel začal brát drogy. Neměla jsem na splátky, tak mi byt sebrali.“

Ztráta jednoho z příjmů je náročná zejména pro rodinu.

„Přítel měl invalidní důchod a nepracoval. Když zemřel, neměla jsem na náklady, odevzdala jsem byt majitelce. Dodnes nemám vyřízené pohřebné. Pohřeb stál 17 000, dlužím ještě 4 000, mají mi dát 5 000, chtěla jsem, aby mi to strhli z toho, co mi mají dát, ale prej to nejde.“

3.2.3.2 Sociální dávky

Všichni oslovení respondenti pobírají sociální dávky. Dva z oslovených pobírají důchod, ale překvapivě na tom byli finančně hůře než lidé pobírající sociální dávky. Tito lidé totiž nedostávají doplatek na bydlení a po uhrazení nákladů za bydlení jim na živobytí zbývá pouze pár stovek. Úřad práce jejich žádost o přilepšení doplatku na bydlení nebo na živobytí odmítl. *„Mám invalidní důchod 5 900 Kč, tady platím 5 028 Kč. Přišel jsem teď o práci, po zaplacení bydlení mi zbývá necelých 900 Kč. Mám invalidní důchod na cévy a páteř. O žádné dávky jsem nežádal, myslel jsem, že na nic nemám nárok, na úřadu jsou arogantní macha, byl jsem tam teda jenom jednou.“*

Další respondent je bez nohy a bydlí na ubytovně pro osoby bez přístřeší. Tomu zbývá 1 200 Kč po zaplacení nájemného, ale díky intervenci dostal dalších 800 Kč. Sociální pracovnice mu pomáhá s rozložením peněz po celý týden.

O něco lépe jsou situováni lidé beroucí dávky v hmotné nouzi. Ti totiž nemusí počítat s částkou na bydlení, kterou proplácí úřad. Na živobytí jim zbývá 3 400 Kč. Tato částka však bývá často zatížena alimenty nebo například poplatky za léky.

„Z té hmotky platím alimenty na dcerku 1 700. Platí mi ještě ubytovnu. Jinak nic jiného nemám.“

Lépe jsou na tom rodiny, které pobírají různé dávky – příspěvky na dítě, pomoc v hmotné nouzi, doplatky na bydlení. Někde jsou tyto příspěvky menší.

„Beru sirotčí důchod na malou 2 900, příspěvek na dítě 500, hmotnou nouzi 2 800, platí mi ubytovnu, ale z hmotky doplácím (1 030 minulý měsíc a teď 1 700), platím tu 5 028 na osobu, já a holčička, 7 900 dohromady musím platit. Jsem teď na pracáku, předtím 4 roky na mateřské s malou.“

„Z úřadu práce za bydlení platíme 13 000, doplácím 700 Kč, jinak celá rodina máme 10 000 Kč, což je 2 000 Kč na jednoho – já, manžel a 3 děti.“

3.2.3.3 Nemožnost pracovat

Respondenti si stěžovali na nemožnost sehnat práci a na druhou stranu se cítili blokováni tím, že jakýkoliv přívýdělek může ohrozit jejich relativně spolehlivý zdroj financí, a to dávku v hmotné nouzi.

Jeden respondent tvrdí, že pokud by dostával minimální plat, jeho situace by se příliš nezměnila.

„Pracoval tady taky jeden načerno, a když mu úřad nezaplatil ubytovnu, musel tady skončit, na to já si dávám pozor. A kdybych pracoval, tak třeba za 8 000 měsíčně, ale to bych do toho stejně vrazil.“

Úřad práce bohužel bere sociální dávky i za legální práci za menší přívýdělek, což je velmi demotivující.

„Když jsem si teď vydělala 1 700 Kč, tak mi ihned snížili sociálku o 1 200 Kč. Co mám tady dělat, to mám tady sedět radši na prdeli? Takhle mám jen o 200 navíc.“

Jistým demotivujícím prvkem je také vědomí možných exekucí.

„Já moc nechci pracovat, můžou mi vše vzít exekucemi, už jsem si zvykl na prachy a to je ten problém. Já musím dostávat pouze 6 500, zbytek musím dostávat na ruku, kvůli exekucím.“

Je třeba také připomenout, že většina oslovených měla základní vzdělání, 4 z nich mají záznam v rejstříku trestů a Kolín má nezaměstnanost okolo 10 %. Nelze říci, že tito respondenti jsou nezaměstnaní jen ze strachu ze ztráty dávek nebo z exekucí, ale jde o to, že šance na sehnání práce je pro některé z respondentů malá.

3.2.3.4 Vysoké nájmy

Mnoho lidí na ubytovnách se shoduje na tom, že jim nic jiného nezbývá. Důvodem je nedostatek financí.

Jedním z příkladů finanční bariéry je požadavek kauce, který je třeba složit ve výši často i tři nájmů v nájemním bydlení.

„Dívali jsme se na net na garsonku, chtějí 25 000 na kauci, kde mám na to vzít? Z dávek to možný není, práce není, i kdybych začla pracovat, tak mi seberou dávky.“

Získat nájemní bydlení, které by bylo dopláceno úřadem práce, je prakticky nemožné. Přestože některým rodinám vyplácí úřad práce velkou sumu určenou na bydlení v ubytovnách, není možné stejnou částku získat na nájemné bydlení.

Další bariérou získání nájemního bydlení je diskriminace romských obyvatel. Pronajímatelé se obávají pronajmout byt Romům. Jedním z řešení je nechat za slušné romské rodiny zaručit sociální pracovníky, kteří s nimi dlouhodobě pracují.

„Zkoušeli jsme sehnat nájem za 13 000 Kč, ale nikde nechtějí romskou rodinu. Žádnou možnost nájmu jsem nenašla, přestala jsem hledat před půl rokem, měla jsem například i peníze na kauci, ale jakmile viděli, že jsem Romka, byt jsem nedostala.“

V Kolíně chybí mezistupeň bydlení mezi komerční ubytovnou a komerčním nájmem. Tento stupeň v jiných městech (není to však rozšířený) prezentují sociální anebo startovací byty. Absence těchto bytů je příčinou koncentrace sociálně slabých lidí na komerčních ubytovnách.

„Ještě nemám požádáno o městský byt, stejně by mi to bylo k ničemu. Sociální byty by byly super, když jsou městský tak drahý. Nemůžu si tady stěžovat, ale vlastní je vlastní. Je to větší svoboda. Mám vzkaz městu: když platí tolik peněz ubytovným, proč neudělají městské sociální byty, kde je úroveň bydlení trochu lepší.“

Bydlení ve „vlastním“ bytě je pak důležité především pro nerušený vývoj dětí. Rodiny bydlící na komerčních ubytovnách vychovávají novou generaci, která bude postižená dysfunkčními podmínkami, které prostředí komerčních ubytoven představuje.

3.2.3.5 Psychické problémy

Psychické problémy se špatně diagnostikují během hodinového rozhovoru. Přesto jsme shledali několik případů u našich respondentů.

Nejčastějším problémem je závislost. Na ubytovnách jsme se setkali s lidmi závislými jak na alkoholu, tak i na jiných návykových látkách. V období braní sociálních dávek se objevuje u uživatelů nadměrné pití alkoholu.

„Nevím, jestli někoho najdete střízlivého, protože všichni dostali dávky. To se opakuje každý měsíc.“

Mezi respondenty byli uživatelé drog. Jde často o dlouhodobé uživatele drog, kteří již ztratili motivaci a naději, že se závislosti na drogách zbaví. Jde o respondenty ve věku kolem 30 let, kteří za sebou mají již desetiletou zkušenost braní drog. Jsou stabilizováni, a dokonce dokážou pracovat. Pravidelné užívání drog je však postupně vede k invaliditě.

U jednoho z respondentů jsme se setkali s projevy deprese. Tyto projevy jsou často skryté a respondenti trpící depresemi se snaží tvářit, že se nic neděje. I u dalších respondentů jsme zjistili náznaky různých psychických problémů, a pokud se začne s lidmi na ubytovnách pracovat, je třeba počítat i s tímto problémem.

3.2.3.6 Sociální izolace

Pobyt na ubytovně přivádí uživatele do sociální izolace. Lidé na ubytovnách mívají špatné vztahy se svými rodinami a jedná se o lidi, kteří jsou sami a nechtějí s nikým komunikovat. Jde o pocity samoty a nepochopení. Jak uvádějí respondenti, nejde o nutnost být sám, jde o neschopnost začlenění do společnosti.

„Chtěl, ale mám problém se začlenit mezi normální lidi, kteří mě neberou. Nechci se bavit, zvykl jsem si na samotu.“

Nebo jde o zklamání z chování rodiny a ostatních známých. Domnělá zrada zabraňuje vyhledání dalších sociálních kontaktů.

„Nikdy jsem se nesrovnal s tím, že mě potopila vlastní sestra, protože byla pod pantoflem, já jsem tam s ní bydlel a ona mi ten barák sebrala. S bývalou rodinou se nestýkám, mám jen nějaké známé v okolí, ale když se na ně obrátíte, tak vám stejně nepomůžou.“

Jako zjevné bezdomovci, i lidé na ubytovnách často utíkají od společnosti a snaží se s nikým nestýkat. Myslí si, že nepotřebují společnost, a svým způsobem některým způsob života na ubytovně vyhovuje. Přitom znovuoobnovení vztahů s rodinou je jedním z motivačních elementů pro změnu jejich životní situace.

Například depresivní respondent sdělil, že zlepšení nálady by pomohlo obnovení kontaktů s bratrem.

„Psal jsem bráchovi dopis, rád bych ho viděl, ale nemám peníze na vlak, telefon nemám, přes tři roky jsem tam nebyl.“

Pro jednoho drogově závislého respondenta je zase obava ze ztráty kontaktu s rodinou motivací ke zlepšení jeho životního stylu.

„Mám strach, že ztratím kontakt s rodinou a že přijdu o dcerku, domů nemůžu, jinak bych nebyl na ubytovně a bydlel bych doma, jenže mě tam mamka ani ségry nechtějí. Zlomili nade mnou hůl. Teď mě hodně tlačí to, že jsem na ulici a musím se sebou něco dělat. Ale třeba mně tenhle kopanec pomůže. Měl přijít už dřív a ne až teď.“

3.2.3.7 Zdravotní problémy

Na ubytovnách jsou také lidé se zdravotními problémy, které jim znemožňují najít zaměstnání. Jde o lidi s invalidním důchodem, který je bohužel tak nízký, že na lepší bydlení

nedosáhnou. Jiní jsou nemocní a jsou práce neschopni, ale důchod ještě nemají zařízený nebo na něj těsně nedosáhnou.

Jeden respondent povídá o své nemoci, která ho dlouhodobě zdravotně znevýhodňuje, a je tudíž bez práce více než rok.

„Měl jsem ten zápal mozkových blan, na to se i umírá, učím se teď znovu chodit, málem jsem umřel. Když jsem se probudil, vážil jsem 35 kilo.“

Zdravotní problémy jsou jednou z příčin sociálního propadu u skrytých bezdomovců, zatímco u zjevných bezdomovců jde spíše o důsledek špatného životního stylu.

3.3 Shrnutí – uživatelé ubytoven

- V současné době může být na ubytovnách v Kolíně okolo 1 000 lidí. Z toho skoro polovina pobírá doplatky na bydlení.
- Na ubytovnách je polovina lidí s trvalým bydlištěm v okrese Kolín. Více než polovina lidí na ubytovnách jsou členové rodin.
- Lidé na ubytovnách trpí finanční nouzí. Jejich hlavní příjem pramení ze sociálních dávek, a proto se bojí přivydělávat, aby nepřišli o jistý zdroj příjmů.
- Lidé na ubytovnách nemají příliš šanci sehnat bydlení v nájemních bytech. Důvodem toho je rasová diskriminace, málo peněz na kauce, neochota úřadu práce proplácet nájemné bydlení a absence sociálních bytů.
- Lidé na ubytovnách trpí podobnými problémy jako zjevní bezdomovci. Jde především o problémy finanční, psychické i sociální.

4 SWOT analýza bezdomovectví v Kolíně

SILNÉ STRÁNKY

- VELKÁ KAPACITA KOMERČNÍCH UBYTOVEN
- MOŽNÁ ZMĚNA POHLEDU NA PROBLEMATIKU BEZDOMOVECTVÍ V RÁMCI MĚSTSKÉHO ÚŘADU (VZNIK TÉTO ANALÝZY)
- PŘÍSTUP SOCIÁLNÍHO ODBORU MĚSTA (SNAHA LIDEM POMOCI)
- PROSTOR (PREVENCE ZJEVNÉHO BEZDOMOVECTVÍ NA UBYTOVNÁCH, PRÁCE S DROGOVĚ ZÁVISLÝMI)
- UBYTOVNA PRO LIDI BEZ PŘÍSTŘEŠÍ
- REPRESIVNÍ PŘÍSTUP – OCHRANA TRATI A PŘÍSTUP MĚSTSKÉ POLICIE (NEDOCHÁZÍ K PŘÍLIVU BEZDOMOVců MIMOKOLÍNSKÝCH)
- SPOLUPRÁCE S CHARITOU

SLABÉ STRÁNKY

- CHYBĚJÍCÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO BEZDOMOVCE A LIDI OHROŽENÉ BEZDOMOVECTVÍM (PRAVIDELNÝ TERÉNNÍ PROGRAM, NÍZKOPRAHOVÉ DENNÍ CENTRUM, SOCIÁLNÍ BYDLENÍ APOD.)
- VYSOKÁ NEZAMĚSTNANOST V RÁMCI KRAJE
- „SKRYTÉ BEZDOMOVECTVÍ“ – LIDÉ NA UBYTOVNÁCH A SKRYTOST ZJEVNÉHO BEZDOMOVECTVÍ (MÁLO INFORMACÍ O CÍLOVÉ SKUPINĚ)
- MALÁ INFORMOVANOST BEZDOMOVců O MOŽNOSTECH POMOCI, NEDŮVĚRA K ÚŘADŮM
- NEDOSTATEČNÉ PERSONÁLNÍ POKRYTÍ LIDÍ PEČUJÍCÍCH O OSOBY BEZ PŘÍSTŘEŠÍ A OSOBY OHROŽENÉ BEZDOMOVECTVÍM ZE STRANY MĚSTSKÉHO ÚŘADU
- MALÁ PROSTUPNOST Z UBYTOVEN DO PODNÁJMU
- FINANČNÍ NEJISTOTA NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ PŮSOBÍCÍCH V OBLASTI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB
- KOMUNIKACE MEZI SOCIÁLNÍM ODBOREM A ÚŘADEM PRÁCE

OHROŽENÍ

- DRÁHA – DOSTUPNOST MĚSTA – BEZDOMOVCI JEZDÍ PO ČESKÉ REPUBLICCE VLAKEM
- ZÁVISLOST VÝŠE NEZAMĚSTNANOSTI NA PROSPERITĚ PRŮMYSLU – PROPUŠTĚNÍ Z TOVÁRNÝ
- MÁLO ZAMĚSTNANÝCH VE SLUŽBÁCH
- VELKÉ MNOŽSTVÍ LIDÍ ŽIJÍCÍCH NA UBYTOVNÁCH
- ROSTOUCÍ POČET RODIN ŽIJÍCÍCH NA HRANICI CHUDOBY
- NEDOSTATEČNÉ POKRYTÍ ZDRAVOTNÍ PÉČE
- OMEZENÍ SLUŽEB KVŮLI NEDODATKŮ FINANČÍ
- ZDRAVOTNÍ STAV BEZDOMOVců
- ZÁVISLOSTI NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH LIDÍ OHROŽENÝCH BEZDOMOVECTVÍM
- OMEZENÍ PROPLÁCENÍ UBYTOVÁNÍ PŘÍJEMců DÁVEK V HMOTNÉ NOUZE
- ZVÝŠENÍ POČTU BEZDOMOVců V PŘÍPADĚ ZŘÍZENÍ NÍZKOPRAHOVÉHO CENTRA

PŘÍLEŽITOSTI

- VZNIK PRAVIDELNÉHO TERÉNNÍHO PROGRAMU (KOMUNIKACE S BEZDOMOVCI A LIDMI NA UBYTOVNÁCH)
- DOPLNĚNÍ MONITORINGU V LETNÍCH MĚSÍCÍCH (PŘEDPOKLÁDÁ SE NÁRŮST BEZDOMOVců VE MĚSTĚ)
- PODROBNĚJŠÍ ANALÝZA OBYVATEL NA UBYTOVNÁCH
- VZNIK NÍZKOPRAHOVÉHO DENNÍHO CENTRA (ROZŠÍŘENÍ UBYTOVNY PRO BEZDOMOVCE, SLUŽBY PROSTORU NEBO CHARITY)
- VZNIK SOCIÁLNÍCH BYTŮ (NÁHRADA ZA UBYTOVNY)
- KONTROLA STANDARDU UBYTOVEN, KDE BYDLÍ LIDÉ NA DÁVKÁCH V HMOTNÉ NOUZE
- ROZŠÍŘENÍ PROGRAMU TRÉNINKOVÉHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ
- AKTIVNÍ POLITIKA PROTI NEZAMĚSTNANOSTI
- POCHŮZKOVÁ ČINNOST MĚSTSKÉ POLICIE
- KOMUNIKACE NA TÉMA „PROBLEMATIKA BEZDOMOVECTVÍ“ S VEŘEJNOSTÍ
- MONITORING NÁZORŮ VEŘEJNOSTI NA DANOU PROBLEMATIKU PROSTŘEDNICTVÍM VÝZKUMŮ VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ

5 Závěr šetření

V rámci šetření bezdomovectví jsme provedli několik rozhovorů, ze kterých jsme formulovali hypotézy uvedené na začátku analýzy. Ukázalo se, že pohled některých odborníků na problematiku byl zkreslený a některé hypotézy se nepotvrdily.

H1: Bezdomovci pohybující se v ulicích města nejsou z Kolína ani spádových obcí, ale často se jedná o lidi, kteří cestují vlakem a zůstanou v Kolíně.

Patrně také díky ochrance Českých drah na nádraží bezdomovci přijíždějící vlakem do Kolína zde příliš často nezůstanou. Polovina bezdomovců pohybujících se ve městě Kolín jsou místní a čtvrtina je z měst z okolních okresů. Všichni bezdomovci zde mají nějaké závazky nebo se pohybují mezi třemi až čtyřmi městy ve Středočeském kraji podle svých možností. Jde o kombinaci Poděbrad, Nymburka, Kutné Hory a Kolína.

H2: Zjevných bezdomovců v Kolíně je mezi 15 až 20.

Během zimního monitoringu (únor 2014) byl odhad bezdomovců kolem 45. V letních měsících lze předpokládat zvýšení počtu zjevných bezdomovců.

H3: Na ubytovnách jsou rodiny a jednotlivci (ženy/muži), kteří jsou kolínští, ztratili stálé ubytování a nedokážou svou situaci řešit.

Na ubytovnách je vysoká obsazenost 96 % (lze to vysvětlit zimním obdobím), je zde 45 % jednotlivců, 47 % lidí je z kolínského okresu a stejnému počtu lidí platí ubytovnu úřad práce. Hypotéza tedy platí pro polovinu uživatelů ubytoven.

H4: Ubytování je hlavní potřebou jak zjevných, tak i skrytých bezdomovců.

Bydlení je hlavní potřeba u jedné třetiny zjevných bezdomovců. Mnozí z nich vidí bydlení venku jako lepší možnost než bydlení v ubytovnách nebo v noclehárně. Rodiny v ubytovnách často platí vysokou částku a mohly by si zaplatit nájemné bydlení, ale existuje mnoho bariér, které zabraňují získání běžného bytu. Zájem o nájemné bydlení u oslovených lidí na ubytovně je.

H5: Zřízení nízkoprahového centra pro bezdomovce by lidé na ulici uvítali, ale existuje riziko nárůstu počtu mimokolínských bezdomovců.

Lidé na ulici se naučili žít bez nabízených služeb, ale to neznamená, že by o zřízení nízkoprahového centra neměli zájem. Největší zájem je o možnost hygieny a poskytnutí stravy. Zvýšení počtu lidí bez domova po zřízení nízkoprahového centra na území města Kolín se nepotvrzuje dle zkušeností z dalších měst. Poskytnutí stravy a oblečení v rámci nízkoprahového centra by uvítali i nízkopříjmoví jedinci a rodiny, které nepatří do skupiny zjevných bezdomovců.

Bezdomovectví je běžnou součástí moderního města. Počet lidí bez domova v Kolíně nepřevyšuje průměr počtu lidí ve srovnání s podobně velkými městy. Kolín má 30 000 obyvatel a zřízení služeb pro tuto skupinu se ukazuje jako vhodné už jen kvůli velikosti města. Na základě šetření, které jsme provedli, formulujeme několik informací, které je vhodné vzít v potaz během zřizování služby:

- Lidé na ulicích Kolína nemají příliš důvěru v úřady. Je mezi nimi velká neinformovanost ohledně možností pomoci a samotní lidé na ulici se naučili žít bez nabízených služeb. Je vhodné zřídit pravidelnou terénní službu, která bude tyto lidi navštěvovat, informovat a získávat jejich důvěru. Terénní pracovník musí být vhodná osobnost, která nebude v bezdomovcích vyvolávat pocit, že je z úřadu nebo spolupracuje s policií.
- Zřízení služeb pro bezdomovce sice výrazně nenavýší počet osob bez domova, ale tato skupina se zviditelní. Je tedy třeba najít vhodné místo, kde budou služby poskytovány, a pracovat více s veřejným míněním, aby se zmírnil odpor veřejnosti vůči této skupině obyvatel.
- Terénní a nízkoprahové služby působí jako prevence bezdomovectví. Nízkoprahové služby mohou rozšířit cílovou skupinu o nízkopříjmové rodiny a jedince, terénní pracovníci mohou poskytovat jako prevenci bezdomovectví sociální poradenství ve spolupráci s městem anebo s ubytovnami.
- Ze setkání pracovní skupiny zabývající se otázkou bezdomovectví vyplývá jako nejvhodnější zřizovatel služby arcidiecézní charita. Nízkoprahové centrum v Kutné Hoře může sloužit jako inspirace pro zřízení nízkoprahového centra v Kolíně. Nezisková organizace Prostor PLUS, o. p. s., nedoporučuje propojovat služby pro bezdomovce a pro toxikomany. Město sice disponuje ubytovnou pro bezdomovce, ale prostory se pro zřízení nízkoprahového centra ukazují jako nevhodné.
- Ukazuje se, že pro lidi bez přístřeší registrované na úřadech práce je demotivující snížení dávek na základě získaného, byť i nízkého přivýdělku. Možným řešením je práce za stravenky. Klienti služeb by si rovněž mohli odpracovat poplatky za služby v nízkoprahovém centru. Nejohroženějšími osobami jsou lidé vyškrtnutí z úřadu práce, proto není vhodné tréninkové zaměstnání podmiňovat evidencí na úřadu práce.
- Téměř polovinu lůžek na ubytovnách v Kolíně platí úřad práce prostřednictvím doplatků na bydlení. Město Kolín by se mělo připravovat na možnost přijetí zákona o sociálním bydlení a snažit se přestěhovat uživatele ubytoven do bytů. Je také vhodné poskytovat terénní sociální služby mezi příjemci doplatků na bydlení a zjistit, zda částka odpovídá standardu bydlení pro jednotlivce či rodinu.